

Verpanding van niet-geplaatste obligaties

<https://hdl.handle.net/1874/274047>

Utrecht
1. Mei. 1912

VERPANDING VAN NIET-
GEPLAATSTE OBLIGATIES

HUBERTUS VAN ROMBURGH

qu.
2

A. qu.
192

74^o192

VERPANDING VAN NIET- GEPLAATSTE OBLIGATIES

PROF. DR. J. H. SCHRIJF

DE RECHTER VAN DE VERBODEN

IN DE RECHTER VAN DE VERBODEN

DE RECHTER VAN DE VERBODEN

DE RECHTER VAN DE VERBODEN

∴ VERPANDING VAN ∴
NIET-GEPLAATSTE OBLIGATIES

REPLACING THE
ORIGINALS

VERPANDING VAN NIET- GEPLAATSTE OBLIGATIES

PROEFSCHRIFT

TER VERKRIJGING VAN DEN GRAAD

VAN

Doctor in de Rechtswetenschap

AAN DE RIJKS-UNIVERSITEIT TE UTRECHT

OP GEZAG VAN DEN RECTOR MAGNIFICUS

DR. A. A. NIJLAND

Hoogleeraar in de Faculteit der Wis- en Natuurkunde

VOLGENS BESLUIT VAN DEN SENAAT DER UNIVERSITEIT

TEGEN DE BEDENKINGEN VAN

DE FACULTEIT DER RECHTSGELEERDHEID

TE VERDEDIGEN

op Vrijdag 1 Maart 1912 des namiddags te 3 uur

DOOR

HUBERTUS VAN ROMBURGH

geboren te Leiden

P. DEN BOER

SENATUS VETERANORUM TYPOGRAPHUS ET LIBRORUM EDITOR

UTRECHT — 1912

Aan mijne Ouders

And mine Ours

Met het voltooiën van mijn proefschrift afscheid nemend van de Utrechtsche Universiteit, reken ik het mij een aangename plicht, U, Hoogleeraren in de Juridische Faculteit — waarbij ik met weemoed den betreurden HAMAKER gedenk — mijn dank voor het van U genoten onderwijs uit te spreken.

In het bijzonder geldt deze erkentelijkheid U, Hooggeleerde MOLENGRAAFF, Hooggeachte Promotor, die mij bij de bewerking van mijn proefschrift steeds zoo bereidvaardig met raadgevingen en steun ter zijde stondt.

Ten slotte een woord van dank aan de Heeren CH. LYON—CAEN en P. CAUWÈS, die, als Doyen van de Faculté de Droit, mij gedurende mijn verblijf te Parijs bereidwillig toestonden, op de Bibliothèque de Droit te arbeiden.

INLEIDING.

Het onderwerp, dat wij ons voorstellen, in de volgende bladzijden te behandelen, hebben wij met den algemeenen naam „verpanding van niet-uitgegeven obligaties” aangeduid. Geheel juist is deze naam niet, want ons zal blijken, dat niet altijd verpanding plaats heeft in de te bespreken gevallen, terwijl onder „niet-uitgegeven obligaties” ook „in handen der vennootschap wedergekeerde stukken” begrepen moeten worden.

Een groot deel echter van de Fransche jurisprudentie en doctrine (de eenige ongeveer, waarin het onderhavige onderwerp aangeroerd wordt) is van oordeel, dat wèl steeds verpanding plaats heeft, en gebruikt algemeen den naam „nantissement d'obligations non placées” om ons onderwerp aan te duiden; daarom meenen wij, dezen eenvoudigen naam ook in het Nederlandsch te kunnen bezigen.

Het gaat banaal worden, ter inleiding van een vraagstuk, betrekking hebbende op Naamlooze Vennootschappen of op Toonderpapier, in herinnering te brengen de verbazende ontwikkeling en uitbreiding van deze instituten gedurende de laatste decennien, die hare oorzaken vinden in de groote

wijzigingen, welke op het gebied van nijverheid en handel gansch andere toestanden hebben in het leven geroepen.

Geen wonder, dat, waar aantal en omvang der vennootschappen over de geheele wereld enorm zijn toegenomen en nog dagelijks toenemen, en bezitters van kapitaal hoe langer hoe meer er toe zijn overgegaan, dit voor een groot deel in „effecten” te beleggen, de door genoemde Vennootschappen uitgegeven toonderpapieren — aandeelen en obligatiën — het voorwerp zijn gaan uitmaken van allerlei rechtshandelingen, ten tijde van de samenstelling van onze wetboeken nimmer voorzien. Door karakter-eigenaardigheden van het toonderpapier kunnen vele dezer rechtshandelingen tot ingewikkelde en belangrijke kwesties aanleiding geven; één dezer zal het onderwerp van dit proefschrift uitmaken.

Bij ons weten bestaat er in Nederland over ons onderwerp noch literatuur noch jurisprudentie; echter komt het verpanden van niet-geëmitteerde obligaties herhaaldelijk voor en heeft zelfs aanleiding tot rechtskwesties gegeven ¹⁾, zoodat wij meenen, ook uit practisch oogpunt, geen onnut werk te doen, deze rechtsfiguur in het licht van onze wet en van buitenlandsche doctrine en jurisprudentie te beschouwen.

Door verschillende omstandigheden kan eene naamlooze vennootschap behoefte aan kapitaal hebben. Zij zal zich dan door financieele en economische beweegredenen laten

1) Welke echter in der minne geschikt zijn en dus niet tot eene rechterlijke uitspraak hebben geleid.

leiden in de beslissing, of het de voorkeur verdient, hierin door uitbreiding van het aandeelenkapitaal, dan wel door het aangaan van eene obligatieleening te voorzien.

Tot het laatste zal worden overgegaan, wanneer een gunstige gang van zaken voorzien wordt, en het tijdelijke geldgebrek slechts aan een ongelukkigen samenloop van omstandigheden moet worden toegeschreven. Nu heeft men immers nooit, zelfs niet bij grooten voorspoed, meer, dan de uit den aard der zaak matige obligatie-rente te betalen; worden groote winsten behaald, dan komen deze den aandeelhouders ten goede, terwijl door aflossing de obligatieschuld kan gedelgd worden.

Aan den anderen kant is er een categorie instellingen, die er haar beroep van maken, door het plaatsen van obligaties de beschikking over kapitaal te verkrijgen en dit op een bepaalde manier uit te zetten. Hier denken wij aan banken, die tegen verschillende soorten zekerheid geld verstrekken, als daar o. a. zijn: hypotheekbanken, scheepsverbandbanken, banken voor belaste waarden, voorschot- en credietbanken. Al mogen de door haar in circulatie gebrachte stukken met verschillende namen aangeduid worden: pandbrieven, schuldbrieven, grondschuldbrieven, hypotheekbrieven, iets anders dan obligaties zijn het niet. Het emitteeren van obligaties is voor de genoemde banken, in tegenstelling met de in de vorige alinea uitgewerkte onderstelling, haar normaal bedrijf.

Wanneer nu eenmaal tot het aangaan van eene obligatieschuld is besloten, zal het normale verloop van zaken zijn, dat, meestal door bemiddeling van eene bankinstelling, het publiek uitgenoodigd wordt, op de leening in te

schrijven, m.a.w. door het storten van een bedrag, door de koers van uitgifte in verband met de nominale waarde der obligaties te bepalen, als crediteur toe te treden.

Evenwel zijn er omstandigheden denkbaar, welke de vennootschap doen aarzelen, zich in den aangegeven zin tot het publiek te wenden of haar doen besluiten op andere wijze te trachten over het benoodigde kapitaal de beschikking te verkrijgen.

In de eerste plaats kan het geval zich voordoen, dat eene instelling, zeker wetende binnen bepaalden tijd over de noodige fondsen te zullen kunnen beschikken, het oogenblikkelijk benoodigde kapitaal leent tegen verpanding van een aantal eigen obligaties. Wij denken hierbij in het bijzonder aan de hierboven reeds aangehaalde banken, waar deze omstandigheid vaak voorkomt: ook hier te lande wordt op dergelijk onderpand geregeld geld verstrekt.

In de tweede plaats kan eene vennootschap tot het uitgeven van obligaties besloten hebben, maar hiertoe niet overgaan, hetzij, doordat eene emissie niet geslaagd is, hetzij, wijl door omstandigheden de kans van mislukken zoo groot is, dat men haar liever niet waagt. Toch is onmiddellijk geld noodig. Zij neemt nu geld op bij een bankier, wien als zekerheid een aantal obligaties worden ter hand gesteld, en wien zij toestaat, geleidelijk en wanneer de markt gunstig is, deze te plaatsen en zich uit de opbrengst te voldoen. Deze overeenkomst kan ook plaats hebben, wanneer men, al zou eene emissie slagen, bevreesd is, dat door het tegelijkertijd aan de markt brengen van een groot aantal nieuwe, de koers der in omloop zijnde stukken te zeer zou worden gedrukt.

Een derde geval is mogelijk: de vennootschap betaalt hare crediteuren met niet-geplaatste obligaties.

Wij hebben hier dus drie gevallen opgesomd, waarin een derde een zeker recht op obligaties eener vennootschap verkrijgt, zonder dat eene emissie heeft plaats gehad, zonder dat iemand als crediteur is toegetreden, terwijl de derde met dit feit bekend is.

Een groot verschil evenwel bestaat er tusschen den houder der stukken krachtens de eerste en tweede en dien krachtens de derde onderstelling. De positie van dezen laatste is gemakkelijk vast te stellen. Bedoeling van partijen is bij het sluiten van deze overeenkomst geweest, den houder als crediteur te erkennen; de stukken zijn hem in eigendom gegeven, de contrapraestatie bestaat in het teniet gaan zijner schuldvordering. Er heeft in betaling geving „datio in solutum” plaats gehad.

Al hebben wij hier dus niet eene emissie in den gewonen zin gehad, het gevolg van de gesloten overeenkomst is toch, dat de houder eigenaar der stukken is geworden met alle rechten, welke den obligatiehouders der vennootschap toekomen.

Het is bijgevolg niet noodig, ons langer met deze onderstelling bezig te houden; wij zullen dus overgaan tot de behandeling der beide andere aangeroeerde gevallen.

Wij stellen ons ten doel, de geoorloofdheid, het wezen en de gevolgen van die overeenkomsten na te gaan; hieraan zal echter behooren vooraf te gaan eene vaststelling van het rechtskarakter van obligaties, welke door

de vennootschap als zekerheid voor eene schuld in handen van derden gesteld zijn, hetzij de bedoeling voorzigt, ze later tegen aflossing der schuld terug te nemen, dan wel partijen zijn overeengekomen, dat de geldschiet de stukken geleidelijk emitteert en zich uit de opbrengst voldoet.

Het zijn namelijk dèze stukken, die van de overeenkomsten het voorwerp uitmaken; mocht het nu blijken, dat dit voorwerp fictief is, mochten wij tot de slotsom komen, dat deze niet-geplaatste obligaties niet het object van rechtshandelingen kunnen uitmaken, dan is het onnoodig, ons nog te verdiepen in beschouwingen omtrent de natuur van die rechtshandelingen.

EERSTE HOOFDSTUK.

Rechtskarakter der verpande obligaties.

Zoolang de obligaties, en in het algemeen alle toonderpapieren, zich nog bevinden in handen van hen, die ze creëerde, bestaat de erin geconstateerde verbintenis nog niet, is zulk een stuk niet anders dan „un symbole inoffensif d'une obligation”.

Wij kunnen niet medegaan met de theorieën, welke reeds dan den vervaardiger als debiteur beschouwen, als verbonden hetzij jegens het gecreëerde stuk hetzij in het algemeen door zijne in het stuk uitgesproken belofte.

Dat de eerste dier opvattingen, welke het stuk-zelf als crediteur der schuldvordering beschouwt, slechts weinig aanhangers geteld heeft, zal niemand verwonderen: het strijdt te eenenmale tegen alle begrippen van logica en recht, iemand tegenover eene zaak verbonden te achten.

Evenmin is het volgens onze wet, die eene verbintenis beschouwt als eene „rechtsbetrekking tusschen twee personen” ¹⁾, aan te nemen, dat de vervaardiger van eene

1) In den 1sten titel van Boek III van ons B. W. wordt, al ontbreekt eene definitie van „verbintenis”, herhaaldelijk van „den schuldenaar en den schuldeischer der verbintenis” gesproken, welke dus als vereischt bij eene verbintenis verondersteld worden.

obligatie debiteur ervan zou geworden zijn, zonder dat een crediteur is opgetreden, tegenover wien hij zou verbonden zijn.

Wij houden dus vast aan de oude definitie van obligatie: rechtsbetrekking tusschen twee personen; ter juiste karakteriseering halen wij hier de woorden van Thaller¹⁾ aan: „L'obligation est une diminution de notre liberté. Il est indispensable que cette diminution de notre personne accroisse d'une quantité égale la personne et le pouvoir agissant d'un autre.”

Hebben de obligaties, zoolang zij zich in handen van den vervaardiger bevinden, geen juridisch bestaan, dan eischt de consequentie, dat men aan stukken, in handen van den debiteur wedergekeerd, eveneens alle waarde ontzegt. Verschillende redenen kunnen voor eene vennootschap bestaan, om eigen aandeelen of obligaties in te koopen: geldbelegging, speculatie, strijd tegen lage koersen²⁾. Volgens onze wet is dit niet verboden, noch voor aandeelen, noch voor obligaties. Het inkoopen van eigen obligaties wordt bijna overal toegestaan (uitz. Portugal art. 198 W. v. K.); het verwerven van eigen aandeelen daarentegen wordt in een groot aantal wetgevingen verboden (België, Duitschland, Hongarije, Portugal, Spanje, Zwitserland, Italië). Voor dit verbod zijn verschillende redenen aan te voeren, welker bespreking ons echter te ver zou leiden.

Maar door zulk een inkoopen van eigen obligaties,

1) De la nature juridique du titre de crédit § 47. in Ann. de Droit Commercial 1906, p. 41.

2) c. f. Bijdendijk Prft. Leiden 1911.

houden zij dan ook meteen op te bestaan, al handelt de praktijk dikwijls alsof ze niet te niet zijn gegaan, wanneer bij den inkoop de bedoeling de stukken te amortiseeren niet had voorgezeten.

Onze wet noemt echter uitdrukkelijk in art. 1417 B. W. de schuldvermenging onder de oorzaken van het te niet gaan van verbintenissen en art. 1472 zegt nog eens: „Wanneer de hoedanigheid van schuldeischer en schuldenaar zich in denzelfden persoon vereenigen, heeft van rechtswege eene schuldvermenging plaats, waardoor de schuldvordering vernietigd wordt.”

Toch hebben velen getracht, het voor te stellen, alsof door schuldvermenging de obligatie slechts verlamd, niet vernietigd zou zijn, en later, weder in handen van een derde gekomen, zou herleven (Jhering ¹⁾, Demolombe ²⁾, Thaller ³⁾). Alweder is het hier het niet-bestaan van een crediteur der in het stuk omschreven schuldvordering, wat ons deze opvatting doet verwerpen (in gelijken zin Planiol ⁴⁾, Wahl ⁵⁾, Diephuis ⁶⁾, Fruin ⁷⁾).

Onder hen, die beweerden, dat het bestaan der obligaties, het zij dan „paralysé”, voortduurde, behoorde de Fransche „Administration de l'Enregistrement”, de Fiscus, die de verschillende belastingen, in Frankrijk van het

1) Passive Wirkungen der Rechte, in Jahrbücher 1871, p. 454.

2) Traité des contrats V, n°. 715, p. 546.

3) Droit commercial, 3e éd. n°. 666.

4) Traité élémentaire de droit civil. 3e éd. II, n°. 628.

5) Traité théor. et prat. des titres au porteur I, n°. 761, p. 467.

6) G. Diephuis, Het Nederl. Burg. Recht naar de volgorde v. h. B. W. 2e druk, VI § 995, p. 409. — G. Diephuis, Het Nederl. Burg. Recht X, p. 718.

7) J. A. Fruin, De Nederl. wetboeken. 1879. I, p. 361, noot 1.

toonderpapier geheven, ook van toepassing verklaarde op stukken in handen van de vennootschap zelf.

Zij vond hiertoe aanleiding in de practijk: groote maatschappijen, met name spoorwegmaatschappijen ¹⁾, hebben de gewoonte, den inhoud van verschillende kassen, waarover zij de administratie voeren, en die in zekeren zin van de maatschappijen afhangen, te beleggen in obligaties van de maatschappijen zelve. Wij hebben het oog op statutaire en andere reserves, pensioen- en kleedingfondsen van het personeel enz. De in die kassen gedeponeerde obligaties verschillen uiterlijk niet van geplaatste en genieten ook dezelfde behandeling, wat renteuitkeering, uitloting enz. aangaat, en hierin is de oorzaak der verwarring gelegen.

De Régie beweerde nu, dat de obligatie eerst ophield te bestaan, wanneer zij in handen kwam van de vennootschap ten einde te worden geannuleerd. In het onderhavige geval had de maatschappij niet de bedoeling, haar schuld definitief te delgen ²⁾; de stukken bleven verhandelbaar en konden te allen tijde verzilverd worden. Op grond hiervan hadden de obligaties een juridisch bestaan en waren aan de belastingen onderworpen.

Alsof het al of niet plaats hebben van confusie afhangt van de „bedoeling”!

Opmerkelijk mag het genoemd worden, dat de Fransche fiscus, om zijn bewering omtrent het niet plaats hebben

1) c. f. L. Viollet: Des actions et obligations en portefeuille, th. Paris 1908, p. 20 sqq.

2) Solution de l'Administration du 30 juin 1886; medegedeeld in Sirey 1897, I, p. 193 note.

eener schuldvermenging te staven, niet schroomt, met de „personificatie-theorie” voor den dag te komen en met zooveel woorden zegt: „... en réalité la qualité de créancier ne peut jamais dans cet état résider sur la même tête que la qualité de débiteur, car elle appartient au titre et le suit dans toutes les mains où il passe.”

In gelijken zin gaf ook het Tribunal de la Seine eene beslissing, bij zijn vonnis van den 18^{en} Juli 1890, hetwelk echter door het Hof van Cassatie bij arrest van 6 Maart 1895 vernietigd is. Hier had de Compagnie du Chemin de Fer de l'Est een aantal niet-geplaatste obligaties bestemd voor haar pensioenkas. De Fiscus achtte de stukken hierdoor geëmitteerd en belastbaar.

Het Hof oordeelde evenwel, dat „la souscription suppose nécessairement un engagement envers un tiers déterminé qui est investi d'un droit propre sur le titre à lui remis” en dat men hier slechts stond voor eene comptabiliteits-aangelegenheid, een overboeking van de eene rekening op eene andere, „qui en réalité ne fait pas sortir les obligations de la caisse-même de la compagnie”.

Trouwens het Tribunal de la Seine was op zijne jurisprudentie zelf al teruggekomen bij zijn vonnis van 17 November 1893, zoodat de klassieke opvatting van de verbintenissen in Frankrijk nog steeds als de geldige wordt aanvaard.

In de practijk, ook hier te lande, worden echter stukken, door de vennootschap weder verworven, met de bedoeling, ze t. z. t. weder in circulatie te brengen, veelal als bestaand aangemerkt. Gedurende den tijd bijvoorbeeld, dat, gelijk

telkens voorkomt, hypotheekbanken hare pandbrieven in handen hebben, welke niet geamortiseerd, doch weer uitgegeven zullen worden, beschouwen zij deze stukken als een gedeelte van haar actief.

Al hebben wij de juridische onjuistheid van deze opvatting aangetoond, praktische bezwaren bestaan hiertegen niet.

De stukken staan voor haar door de mogelijkheid, ze te allen tijde te realiseeren en aldus weder in circulatie te brengen, met andere waardepapieren gelijk. Ook voor den lateren houder is dit tenietgegaan zijn der stukken van geen belang. Al krijgt hij feitelijk pandbrieven in handen, die op een later tijdstip ontstaan zijn, dan als datum van emissie vermeld wordt, voor hem geldt toch de inhoud van het stuk, en dus de daarop voorkomende datum als datum van uitgifte ¹⁾.

Bestaat de in het papier omschreven verplichting dus niet, zoolang de vervaardiger het onder zich heeft, aan den anderen kant heeft het zijne volle werking, zoolang het in handen is van een derde, die het te goeder trouw en krachtens rechtstitel van eigendoms-overgang verkregen heeft ²⁾.

Tusschen deze twee stadia bevinden zich de obligaties,

1) In verband hiermede zij opgemerkt, dat kort voor het in werking treden van het van 2 p. m. op 4 p. m. verhoogde zegelrecht, den 1sten Januari 1910, vele vennootschappen een groot aantal vóór 1910 gedagteekende stukken ter zegeling hebben aangeboden; al zullen vele dier stukken eerst veel later geëmitteerd geworden zijn, toch zal voor derden de op het stuk voorkomende dagteekening als datum van emissie gelden.

2) Molengraaff, Leidraad II, 2^e druk, p. 225.

welke wij thans beschouwen willen, die, welke eenen derde als zekerheid voor eene schuld zijn ter hand gesteld. Immers, de stukken bevinden zich niet meer onder den vervaardiger, men kan ze dus niet bij het eerste geval indeelen; terwijl evenmin iemand ze „verkregeu heeft krachtens rechtstitel van eigendomsovergang”, het tweede geval.

Hier zijn de obligaties aan een derde ter hand gesteld, zonder dat deze derde of iemand anders als crediteur der in de stukken omschreven schuld is toegetreden.

Bijkans elke rechter, die over deze kwestie zijn oordeel uitgesproken heeft, en elke schrijver, die het onderwerp behandelde, heeft een afzonderlijke opvatting over het rechtskarakter dezer obligaties. Dat er eene rijke verscheidenheid van meeningen bestaat toont het volgende lijstje:

1. de obligaties hebben geen waarde en zijn fictieve zaken;
2. de obligaties zijn door het als zekerheid geven, als geëmitteerd te beschouwen;
3. de obligaties bevatten eene vordering tegen de vennootschap;
4. de obligaties bevatten eene toekomstige vordering tegen de vennootschap;
5. de obligaties bevatten eene toekomstige vordering van de vennootschap tegen de houders;
6. de obligaties bevatten het aanbod der vennootschap, geld te willen leenen, welk aanbod door het uit handen geven der stukken onherroepelijk geworden is.

Laten wij deze verschillende theorieën nader beschouwen.

1°. De obligaties hebben geen waarde en zijn fictieve zaken.

In zijn arrest van 5 April 1903 heeft het hof van Besançon deze meening uitgesproken, in de volgende termen ¹⁾:

„overwegende, dat het niet gemakkelijk is in te zien, dat de obligaties in handen van de vennootschap, die ze creëerde, iets anders zouden zijn, dan waardelooze stukken papier, daar zij toch haar karakter van bestaande en tegenwoordige waarden, welke men zou kunnen verpanden, eerst krijgen, wanneer zij verworven zijn door houders, die de gelden ervoor gestort hebben; dat men met het oog op de feiten moet aannemen, dat de plaats gehad hebbende verpandingen slechts tot voorwerp hebben fictieve zaken, stukken, die op het oogenblik geene bestaande waarde hebben, daar geen werkelijke uitgifte heeft plaats gehad, en dat derhalve die verpandingen nietig zijn en zonder gevolgen.”

Nadat dus is geconstateerd, dat de obligaties vóór de emissie slechts zijn „fictieve zaken, zonder waarde” besluit het Hof hieruit, dat een verpanding dier zaken noodzakelijk nietig moet wezen.

Tastbaar onjuist is de opvatting van het Hof, dat de stukken geen waarde hebben; daargelaten, dat voor de vatbaarheid eener zaak voor inpandgeving, waarde geen essentieel vereischte is, en voldoende geacht moet worden, dat de pandnemer er genoegzame zekerheid in ziet ²⁾.

1) Dalloz 1904, II, p. 465.

2) Zoo zijn wel familie-papieren, zonder eenige waarde, in pand gegeven geworden.

WAHL, die in Sirey ¹⁾ het arrest van Besançon bespreekt, weerlegt in de volgende bewoordingen, welke wij gaarne tot de onze maken, 's Hofs zienswijze:

„... il n'est pas exact que les titres soient sans valeur, elles ont une valeur par cela même, qu'elles sont susceptibles d'être émises, c'est-à-dire d'être échangées contre une valeur dans les caisses de la société qui les a créées; à plus forte raison l'ont-elles entre les mains du créancier auquel la société les a remises en garantie, puisque ce créancier en les vendant touchera une certaine somme, et puisque cette éventualité même l'a déterminé à accepter les obligations en garantie.”

Dat de stukken waardeloos zijn, is dus onjuist, wèl moeten wij toegeven, dat wij tegenover nog-niet-bestaande schuldvorderingen staan, wjl de crediteur nog ontbreekt.

Maar mag men daaruit, gelijk het Hof doet, zonder daarvoor eenig argument aan te voeren, de conclusie trekken, dat eene verpanding per se nietig moet wezen?

2°. De obligaties zijn door de verpanding als geëmitteerd te beschouwen.

Stelde het Hof van Besançon de stukken gelijk met onuitgegeven obligaties in handen van den vervaardiger, deze theorie acht ze gelijkstaande met geplaatste.

Niet alleen de theorieën, die door de eenzijdige schuldverbintenis den vervaardiger verbonden achten of die in het stuk den crediteur zien, komen tot deze conclusie; ook zonder de overeenkomst-theorie te verlaten is men

1) 1905, I, p. 497.

tot deze slotsom gekomen. Wij vinden toch deze uitspraak in een vonnis van de Rechtbank te Lure (Frankrijk) ¹⁾ en wel op grond, dat: „les titres remis en nantissement, quoique non libérés ni souscrits, ont eu ainsi une contrepartie, soit dans la continuation et l'augmentation de crédit qui a été faite en raison du gage accordé par le créancier au débiteur, soit dans la valeur éventuelle qu'avaient ces titres entre les mains du créancier-gagiste ...

attendu que c'est pour ce motif qu'il faut dire que la dation en gage des obligations non-souscrites doit être considérée comme une émission réalisée de ces obligations” ²⁾.

Hier worden dus de stukken beschouwd als geëmitteerd en de contrapraestatie bestaat in „het voortzetten en vermeerderen van het crediet.”

Maar hierdoor heeft toch geene uitgifte der stukken plaats! Wat moet onder emissie worden verstaan? De definitie welke wij aantreffen bij Châtel ³⁾ kan ons volkomen bevredigen: „l'émission consiste en l'échange des deux volontés, celle de la société, celle de l'obligataire qui déclare souscrire, c'est-à-dire qui s'engage à fournir à la société le montant nominal du titre.” Alleen zouden wij er aan willen toevoegen, dat in plaats van het nominale bedrag van het stuk een ander bedrag, waarvoor de vennootschap den eigendom der stukken wenscht te verschaffen, kan in de plaats treden.

1) Over dezelfde kwestie loopende als het zooeven besproken arrest v. h. hof v. Besançon, hetwelk dit vonnis v. Lure vernietigde.

2) Dalloz 1904, II, p. 466.

3) Du nantissement des obligations non placées. Thèse Rennes. Paris 1907, p. 61.

Dit nu is hier in het geheel het geval niet, en men hoede zich er voor, gelijk in het arrest van het Hof van Parijs van 3 Aug. 1895 ¹⁾ zoo juist wordt opgemerkt, „de considérer comme constituant l'émission le désaisissement dans le but de réaliser ou de gager des emprunts nécessités par la situation financière de la société”.

Bij den verkrijger bestaat niet de wil, het bedongen bedrag voor de obligaties te storten en den eigendom ervan te verwerven; evenmin bedoelt de vennootschap door de afgifte der stukken, den eigendom der er in gedocumenteerde vordering te verschaffen.

Eene emissie heeft dus niet plaats, integendeel, de plaats vindende rechtshandeling heeft juist ten doel in vele gevallen, wanneer de toestand der vennootschap zóó is, dat eene uitgifte weinig kans van slagen heeft, in de toekomst eene emissie der stukken nog mogelijk te maken.

3º. De obligaties bevatten eene vordering tegen de vennootschap.

Het Fransche Hof van Cassatie heeft deze opvatting uitgesproken bij zijn arrest van 13 Juni 1903 (Chambre des Requêtes) ²⁾, en besliste, dat „ayant une existence légale complète et étant matériellement transmissibles, les titres, bien que frappés d'une indisponibilité momentanée, réunissent tous les éléments d'une créance contre la société qui les avait souscrits”.

Veel van de vorige opvatting wijkt deze niet af; al beschouwt het Hof de stukken niet als uitgegeven, hun

1) Dalloz 1897, II, p. 73.

2) Sirey 1905, I, p. 497.

wordt toch een „wettelijk volledig bestaan en alle eigenschappen van eene schuldvordering tegen de vennootschap” toegekend. Waar het Hof dit constateert van obligaties, van welke de crediteur nog ontbreekt, moeten wij wel aannemen, dat de creatie- of personificatie-theorie bij deze uitspraak voor oogen zweefde.

Geen wonder, dat deze formuleering tot heftige critieken in de Fransche doctrine aanleiding heeft gegeven en de meerderheid der schrijvers neemt dan ook aan, dat de stukken, in plaats van eene vordering:

4°. eene toekomstige vordering tegen de vennootschap bevatten ¹⁾).

Deze theorie houdt vast aan de opvatting van obligatie als een rechtsband tusschen twee personen; ontbreekt crediteur of debiteur, dan bestaat zij nog niet.

Uit de stukken leest men, dat een debiteur zich voor een bepaald bedrag schuldig verklaart. Zoolang de stukken nog in handen van den emittent zijn, of een' derde tot zekerheid gegeven, ontbreekt de crediteur der vordering. Zoolang deze niet aanwezig is, bestaat de schuldvordering nog niet, zijn toetreding eerst maakt van de toekomstige schuldvorderingen tegenwoordige.

Tot dat oogenblik zijn het dus toekomstige schuldvorderingen, en wel, op grond van den inhoud van het stuk, toekomstige schuldvorderingen tegen de vennootschap.

1) c. f. o.a. Demogue, in *Revue Trim.* 1906, p. 173.

Guionin, *De la mise en gage des créances*, th. Paris 1907, p. 61.

Een aan de vorige geheel tegenoverstaande meening, dat wij voor ons hebben:

5°. Toekomstige schuldvorderingen van de vennootschap tegen de latere houders kan, hoe scherpzinnig ook gevonden, ons niet bevredigen.

In zijn arrest van 28 Nov. 1900 heeft het Hof van Bordeaux ¹⁾ deze theorie omschreven in de volgende zinsnede: „attendu que les obligations émises par la Société.... lui conféraient le droit éventuel d'exiger des preneurs qui pourraient se présenter le versement du montant nominal du titre.”

Bij deze opvatting ontkomt men aan het bezwaar, tegen de vorige theorie geformuleerd, en waarop wij nader zullen terugkomen, dat de debiteur eener schuldvordering deze zou in pand geven. Hier stellen de obligaties stukken voor, welke voor de vennootschap het recht inhouden, van de eventueele inschrijvers de inschrijvingsom te vorderen; de vennootschap zou dus de crediteur uit de stukken zijn.

Maar men ziet onmiddellijk in, lettende op den inhoud der stukken, dat deze opvatting niet juist kan zijn. Zij constateeren toch een zich schuldig verklaren der vennootschap, en juist dàarin is de oorzaak gelegen, dat zich personen zullen voordoen, die bereid zijn, den eigendom der stukken te verwerven, als crediteur toe te treden en zich als gevolg daarvan debiteur van het te storten bedrag te stellen.

1) Dalloz 1904, I, p. 326.

Volgens de theorie van het Hof van Bordeaux zou nu de pandhouder, wanneer hij zijn pand executeert, een vordering van de vennootschap realiseeren! Het tegendeel is waar; door deze handelwijze ontstaat juist een crediteur voor de vennootschap.

Ten laatste heeft men ¹⁾ in de obligaties gezien:

6°. het aanbod der vennootschap, geld te willen leenen, welk aanbod door het uit handen geven der stukken onherroepelijk is geworden.

Deze opvatting laat zich als volgt weergeven:

Door de obligaties als zekerheid eener schuld in handen van derden te geven, verplicht de vennootschap zich, het in de stukken vervatte aanbod gestand te blijven. Deze onherroepelijkheid van het aanbod treedt in normale gevallen pas op wanneer een inschrijver het aanbod aanvaardt: bij het emissie-contract; hier reeds door het contract van inpandgeving, met den geldschieder aangegaan.

Gelijk Châtel het uitdrukt: „la société s'est engagée par son contrat avec le gagiste à respecter son offre. Elle s'y est obligée sous peine de violer le contrat: sa volonté s'est extériorisée, un tiers s'en est emparé, elle ne peut plus la reprendre, elle n'en est plus maîtresse.”

1) Châtel l. c. p. 99 „l'offre irrévocable d'une créance déterminée, l'engagement irrtractable de la Société d'emprunter dans telles conditions données.”

Hiermede hebben wij de onderscheidene theorieën uiteengezet en tegen verschillende ervan onze bezwaren medegedeeld. De theorie, die de obligaties als toekomstige schuldvorderingen tegen de vennootschap beschouwt, en die, welke in de stukken een onherroepelijk aanbod om geld te willen leenen ziet, zijn de eenige, die wij nog niet aan critiek onderwierpen.

En zeker heeft de eerste dezer opvattingen den schijn voor zich. Inderdaad bevatten de stukken een zich schuldig verklaren door de vennootschap en voor de hand ligt de conclusie, dat, daar echter nog geen crediteur is toegetreden deze schuldvordering tegen de vennootschap nog slechts eene toekomstige is. Maar of deze schuldvordering nu ook het voorwerp is der zekerheidstelling, is een tweede: in ons tweede hoofdstuk zullen wij zien, welke o. i. onoverkomelijke bezwaren aan het doorvoeren dezer opvatting in den weg staan.

Rest de theorie van Châtel. In principe zijn wij het met hem eens. Niet in een nog niet bestaand recht moet de verpandbaarheid gezocht worden, maar in de in de stukken geconcretiseerde bevoegdheid, iemand tot crediteur van de daarin omschreven schuldvordering te maken, welke bevoegdheid, verbonden aan een papier, aan toonder gesteld, door den houder en niemand anders kan uitgeoefend worden.

Terwijl echter Châtel de quaestie van de passieve zijde beschouwt, van die van den pandgever, en diens verplichting — door het uit handen geven der papieren ontstaan — om het in de stukken vervatte aanbod gestand te blijven, als voorwerp van het zekerheidsrecht aanmerkt, willen

wij meer letten op wat de pandnemer als onderpand zijner inschuld verwerft.

Wij komen dan tot de slotsom, dat dit is: de feitelijke macht, iemand tot crediteur uit de stukken te maken. Deze bevoegdheid, uit hoofde van de inrichting van toonderpapier, aan den houder der stukken openstaande, heeft voor hem waarde; wijl deze aan de stukken verbonden is, ziet hij er genoegzame zekerheid in.

In de onmogelijkheid derhalve voor den vervaardiger, deze machtspositie in te trekken, zoolang hij niet weder in het bezit der stukken is gekomen, gepaard aan de mogelijkheid, bij wanpraestatie, die bevoegdheid, welke voor hem waarde heeft, uit te oefenen, ziet de geldschieder, die niet-geplaatste obligaties eener vennootschap in pand neemt, zijne zekerheid.

TWEEDE HOOFDSTUK.

Rechtshandelingen, waartoe nog niet geplaatste obligaties aanleiding kunnen geven.

§ 1.

Wij hebben nu de verschillende theorieën omtrent de natuur van obligaties, welke eenen derde tot zekerheid eener schuld zijn ter hand gesteld, nagegaan, en ten slotte het rechtskarakter dezer stukken vastgesteld.

Gaan wij thans over tot nadere beschouwing der in de inleiding reeds opgesomde gevallen, waarin deze stukken, zonder dat het normale emissie-contract plaats heeft, aan derden ter hand gesteld worden.

Eén der mogelijkheden: de terhandstelling tot kwijting eener schuld hebben wij, als gelijkstaande met uitgifte, reeds uitgeschakeld. De beide andere onderstellingen zullen wij, alvorens tot eene bespreking over te gaan, even recapituleeren:

Eene vennootschap, in het bezit van niet-geplaatste obligaties, stelt deze eenen geldschieter ter hand. Nu wordt overeengekomen,

a. dat de schuldeischer de stukken onder zich houdt; wordt de schuld ten vervalldage voldaan, dan worden de

obligaties teruggegeven; blijft de vennootschap in gebreke, dan kan de geldschieder zich uit de opbrengst van het onderpand voldoen;

b. dat de geldschieder de bevoegdheid zal hebben, onder bepaalde voorwaarden de stukken te plaatsen en zich uit de opbrengst, tot het beloop zijner schuldvordering, te betalen.

Reeds deden wij uitkomen ¹⁾, dat het van verschillende omstandigheden zal afhangen, of de eerste of de tweede overeenkomst gesloten zal worden. De tweede zal toepassing vinden, wanneer de geld behoevende vennootschap uit de geleidelijke realisatie van de als zekerheid gegeven stukken de schuld hoopt te delgen; terwijl bij de eerste het geleende bedrag op andere wijze gevonden wordt en de stukken tegen aflossing der schuld weder in ontvangst genomen worden.

Over het algemeen zullen vennootschappen, die overgaan tot de tweede overeenkomst, financieel minder sterk staan: zij toch zien tegen een normale uitgifte op, of hebben reeds ondervonden, dat deze tot geen resultaten voerde. Daar tegenover staat, dat de stukken in dit geval veelal door hypotheek verzekerd zullen wezen, wijl toch de vennootschap niets zal hebben nagelaten om ze zoo aantrekkelijk mogelijk te maken.

Geheel anders gesteld is het met hen, die de eerste overeenkomst sluiten. Uit het feit, dat de stukken tegen afbetaling der schuld weder in handen der vennootschap zullen terugkeeren, blijkt reeds, dat slechts een zeer tijdelijk gebrek aan kapitaal haar tot deze handelwijze heeft

1) P. 4.

geleid. Bovendien zullen deze obligaties — we zagen reeds, dat voornamelijk bankinstellingen, die gewoon zijn geld te verstrekken, de hier bedoelde overeenkomst zullen aangaan — wel nimmer door hypotheek gedekt wezen, daar uit den aard der zaak dergelijke banken niet of nagenoeg niet over onroerende goederen de beschikking hebben, welke voor de door haar in omloop gebrachte obligaties een voldoende onderpand zouden kunnen uitmaken. Opat dus een geldschietster met chirografische obligaties genoeg neme is het noodzakelijk, dat de vennootschap zich in een ongeschokt crediet verheugt.

§ 2.

Wat geschiedt nu, wanneer de eerste rechtshandeling tot stand komt? De schuldeischer krijgt de obligatie onder zich en restitueert ze, wanneer hij terugbetaald wordt: blijft zijn debiteur in gebreke, dan kan hij zich uit de opbrengst voldoen. Wij gelooven hier eene inpandgeving voor ons te hebben.

Alle kenmerken van verpanding zijn ongetwijfeld aanwezig: den crediteur wordt een roerende zaak ter hand gesteld tot zekerheid eener schuld en hem tevens de bevoegdheid gegeven, zich bij voorkeur boven de andere schuldeischers uit de opbrengst der zaak te betalen (Art. 1196 B. W.). Bij onze opvatting kan er ook geen twijfel aan bestaan, of de stukken vormen een voldoende voorwerp van pandrecht. Wij leerden ze namelijk kennen als gevende aan hun houder de feitelijke macht, iemand tot crediteur overeenkomstig den inhoud van de papieren te maken. Dat de h o u d e r deze bevoegdheid

heeft vloeit uit den aard van de aan-toonder-stelling voort.

De verpande stukken luiden dus aan toonder, houden evenwel geen vorderingsrecht in: de pandhouder heeft dus als zekerheid een papier aan toonder, geen inschuld bevattende. De slordige redactie van de artikelen 1198 en 1199 B. W. zou nu oorzaak kunnen wezen, dat, oppervlakkig gezien, een pandrecht op zoodanige stukken niet mogelijk geacht zou kunnen worden. Art. 1198 toch, dat de vestiging van pandrecht op lichamelijk roerende goederen bespreekt, voegt daaraan „inschulden aan toonder” toe, als op dezelfde wijze behandeld wordende. Artikel 1199 evenwel, over het verpanden der overige roerende zaken, de onlichamelijke, handelend, zondert „papier aan toonder” daarvan uit.

Klaarblijkelijk bedoelt derhalve artikel 1198 niet alleen de „inschulden” aan toonder in te sluiten, maar alle toonder papier. Wie toch zou er aan denken, om b.v. aandeelen of ceelen, stukken, die toch ook niet behooren tot de „inschulden” aan toonder, van art. 1198 uit te sluiten!

Welnu, onze niet-geplaatste obligaties zijn eveneens toonderpapier: pandrecht erop wordt dus volgens art. 1198 gevestigd, door „het brengen van het pand onder de macht van den schuldeischer of van een derde omtrent wien partijen zijn overeengekomen”. En zulks geschiedt in ons geval.

Echter kunnen wij ons voorstellen, dat nog andere bezwaren tegen eene opvatting als verpanding in het midden gebracht worden. Er bestaat dan ook wel verschil tusschen

de gevolgen van deze rechtshandeling en die van inpandgeving van lichamelijke zaken of inschulden aan toonder. Immers, hier bestaat een recht, waarover de pandhouder beschikking krijgt, en dat hij, bij wanpraestatie, kan overdragen. Daar bestaat nog geen recht, slechts een feitelijke macht, de emissie-bevoegdheid; oefent de pandhouder deze bij niet-voldoening uit, dan eerst treedt een rechthebbende toe, dan eerst ontstaat een vorderingsrecht. In stede dus van wat gemeenlijk bij de realisatie geschiedt: overdracht van een recht, zien wij hier een recht ontstaan.

Wij voor ons zien hierin evenwel geen reden om te besluiten, dat de qualificatie van verpanding niet toepasselijk is op onze rechtshandeling: wij achten daartoe het overdragen van een recht bij realisatie niet essentieel. En in een vrijwel analoog geval vinden wij voor deze opvatting steun bij onze rechtspraak. Wij hebben het oog op de bevoegdheid, welke de Hooge Raad den pandhouder van een inschuld heeft toegekend, deze te innen, zij het dan ook met de restrictie, dat de pandhouder hiertoe gemachtigd moet wezen. Mits hiertoe gemachtigd, mag dus de pandhouder de inschuld realiseeren, en deze machtiging is volgens het arrest onherroepelijk en wordt zelfs door faillissement niet geschaad. Het arrest van ons hoogste rechtscollege van 25 Februari 1898 (W. 7090) zegt namelijk: „... dat dusdanige machtiging, om de schuld te innen ook niet vervallen is door het faillissement van den pandgever, daar die machtiging een deel uitmaakt van het verleende pandrecht en vlg. art. 854 W. v. K. (nu 57 F. W.) de pandhouder al zijne rechten kan uit-

oefenen evenalsof er geen faillissement had plaats gehad."

Het karakter „verpanding" wordt dus aan de rechts-handeling door den Hoogen Raad niet ontzegd, hoewel hier door den pandhouder de vordering, in het in pand gegeven voorwerp besloten, niet overgedragen, maar op andere wijze gerealiseerd wordt. Iets geheel analoogs geschiedt in ons geval, ook hier draagt de pandhouder de aan de stukken verbonden bevoegdheid niet over, doch oefent deze uit. Het eenige verschil is, dat hier in stede dat een vordering van de vennootschap op een derde te niet gaat, een vordering op de vennootschap ontstaat. Practisch heeft dat voor haar dus dezelfde gevolgen.

Dat de pandgever bedoelde, den pandhouder tot zulk eene realisatie, in geval van niet-voldoening, te machtigen, kan niet betwijfeld worden. Immers de inrichting der stukken, op dezen eventueelen gang van zaken vooruit-loopend en het bij zulk eene realisatie ontstaande vorderingsrecht reeds als actueel beschouwend, geeft hierover onmiddellijk zekerheid.

Buitendien zou een afzonderlijke uitdrukkelijke machtiging tot realisatie hier wellicht niet eens geëischt worden door den rechter: het verkoopen van het in pand gegeven voorwerp — wat hier geschiedt — is toch eene bevoegdheid, den pandhouder bij de wet toegekend. De machtiging tot innen werd daarom geëischt, wijl de wet deze wijze van uitoefening van het recht des pandhouders niet noemde.

Gelooven wij dus niet, dat aan een opvatting van verpanding gegronde tegenwerpingen in den weg gelegd kunnen worden; zelfs bij bezwaar om de overeenkomst

als verpanding te beschouwen, zou dit hare gevolgen, alsof het verpanding geweest ware, niet deren.

Men zou het dan een zekerheidsrecht sui generis kunnen noemen, waaraan partijen, de woorden verpanding, pand enz. gebruikend, bedoeld hebben, voor den houder de voor eigenlijk gezegde verpanding bepaalde gevolgen te willen verbinden.

Wij hebben dus kunnen vaststellen, dat de rechtshandeling, op welke wij het oog hebben, een verpanding is; gaan wij derhalve thans hare gevolgen na.

Het normale verloop kunnen wij zonder commentaar voorbijgaan: de schuld wordt voldaan en de obligaties worden den debiteur weder teruggegeven.

Ook voor het geval, dat de vennootschap in gebreke blijft, tijdig de schuld af te lossen, verrijzen geene moeilijkheden. De pandhouder zal in dat geval volgens art. 1201 B. W. de stukken realiseeren ¹⁾ en zich uit de opbrengst voldoen. Is deze niet toereikend om zich geheel te betalen, doordat de koers der obligaties meer gedaald is, dan hij bij het sluiten der overeenkomst had voorzien, dan zal hij voor het overblijvende bedrag eenvoudig, niet-bevoorrecht crediteur wezen.

Meerdere bezwaren ontmoeten wij, wanneer de vennoot-

1) De crediteur zal van de hem alternatief toegekende bevoegdheid, volgens art. 1202 B. W. te handelen, door er aan verbonden kosten en tijdverlies wel niet gebruik maken; overigens, meerdere voordeelen zou hij aan deze handelwijze niet kunnen ontleenen.

schap, vóórdat afbetaling der schuld heeft plaats gehad, failliet gaat.

Alsdan heeft de pandhouder de bevoegdheid, de stukken te realiseeren, daar art. 57 van de F. W. bepaalt, dat hij zijne rechten kan uitoefenen, alsof er geen faillissement was, en art. 58 voorschrijft, dat dit plaats moet hebben binnen één maand, nadat de insolventie begonnen is. Mocht de opbrengst zijne vordering overtreffen, dan zal hij het excedent aan den curator hebben af te dragen; kan hij zich uit die opbrengst niet voldoen, dan zal hij zich voor het te kort komende als concurrent schuldeischer kunnen doen verifieeren.

Maar uit het feit, dat de in de stukken omschreven verplichting der vennootschap eerst ontstaat bij de realisatie door den pandhouder heeft men wel trachten af te leiden, dat bij faillissement der vennootschap de stukken niet meer te realiseeren zijn. Men redeneert, dat dan een crediteur toetreedt, wanneer het faillissement reeds is ingetreden, en de curator met vrucht zal kunnen tegenwerpen, dat zulk een verbintenis, na de faillietverklaring tot stand gekomen, volgens art. 23 der F. W. geene gevolgen zal kunnen hebben.

Ware deze opmerking gegrond, de zekerheid van den pandhouder zou voor een groot gedeelte, zoo niet geheel, illusoor zijn: hij heeft dan niet anders dan scheurpapier in handen op het oogenblik, dat, door het failliet gaan zijns debiteurs, de stukken hem zouden moeten behoeden voor het lot van concurrent crediteur voor het bedrag van het door hem verstrekte voorschot.

Bestrijding van deze tegenwerping is voor hen, die de creatie-theorie, de leer van de eenzijdige schuldverbintenis zijn toegedaan, al heel gemakkelijk. Zij toch zien in het vervaardigen van het stuk het verbintenisscheppend feit. En al achten sommigen hunner den vervaardiger daardoor alleen nog niet verbonden, allen zijn het er over eens, dat door het uit handen geven van het stuk, de verbintenis ontegenzeggelijk ontstaan is.

Wij evenwel hebben onze bezwaren tegen de erkenning van een schuldenaar zonder schuldeischer reeds uiteengezet. Maar toch gelooven wij, dat ook met onze opvatting van verbintenis, het opgeworpen bezwaar gemakkelijk uit den weg te ruimen is. Steun vinden wij al dadelijk bij het zooeven reeds aangehaalde arrest van den Hoogen Raad ¹⁾, dat de verleende machtiging tot innen eener verpande inschuld door faillissement van den pandgever niet vervallen acht, „daar die machtiging een deel uitmaakt van het verleende pandrecht”.

Wie zou nu ontkennen, dat de bevoegdheid bij art. 1201 B. W. den pandhouder toegekend géén deel uitmaakt van het verleende pandrecht? Genoemd artikel verklaart hem gerechtigd, na het verstrijken van den bepaalden termijn — waarmede art. 57 j^o 131 der F. W. den aanvang van het faillissement gelijkstelt — „het pand in het openbaar te doen verkoopen”, welke verkoop, daar wij hier effecten voor ons hebben, ook ter beurse kan geschieden door tusschenkomst van twee makelaars.

Wanneer dus de pandhouder bij faillissement de stukken

1) P. 25.

doet verkoopen, oefent hij eenvoudig zijn recht van pandhouder uit.

Mogen wij dus als vaststaande aannemen, dat de pandhouder het recht heeft, te doen verkoopen, een derde tot crediteur uit de stukken te maken, dan is een noodzakelijk gevolg, dat deze derde zal worden crediteur „overeenkomstig den inhoud van het stuk”. Dit nu zal als dagteekening dragen den datum van het uit handen geven, van de verpanding ¹⁾, en deze datum is bijgevolg de dag, waarop, volgens den wil van partijen, de overeenkomst, in de obligatie omschreven, geacht moet worden, hare werking te hebben verkregen.

Zelfs zouden wij durven beweren, dat de curator den derden verkrijger niet zou kunnen aantasten, wanneer de gefailleerde zelf het stuk, gedateerd van vóór de failliet-verklaring, had verkocht — mits de goede trouw van den kooper vaststond —, want een overeenkomst moet geacht worden te zijn ontstaan op den door partijen gewilden datum, in casu op het stuk vermeld.

Hoeveel te minder zou dus de curator hier kunnen ageeren, waar de obligaties ter beurse door makelaars worden verkocht. Eenerzijds geeft de pandhouder geheel overeenkomstig zijne bevoegdheid last, de stukken te doen verkoopen, anderzijds is den verkrijger in het geheel niet bekend, of de door de makelaars ten verkoop aangeboden obligaties afkomstig zijn van iemand, die ze niet krachtens titel van eigendomsverkrijging onder zich had, en kan dit

1) Of, naar wij op blz. 12, noot 1 opmerkten, soms een vroegeren datum.

hem ook volmaakt onverschillig zijn: hij heeft bij verkrijging slechts met den inhoud van het stuk te maken.

Wij komen dus tot de gevolgtrekking, dat de bevoegdheid tot realiseeren der stukken bij faillissement van den pandgever den pandhouder niet bestreden kan worden.

Een eigenaardige opmerking kan gemaakt worden, indien hij in gebreke blijft, dit te doen. Dan toch zal ingevolge art. 58 van de F. W., na een tijdsverloop van één maand na de insolventie, de curator de verpande voorwerpen opeischen en in het openbaar (of met toestemming van den Rechter Commissaris ondershands) doen verkoopen, behoudens het recht van den pandhouder op de opbrengst daarvan.

Hier zou dus de curator, vertegenwoordiger van den gefailleerde, de obligaties, stukken, waarin deze verklaart eene geldsom schuldig te zijn, ten verkoop doen bieden, emitteeren! Nu zijn de schulden, door den curator in zijne hoedanigheid van beheerder van den boedel gemaakt, als het ware eigen schulden van den boedel en kunnen daarom ook op de gewone wijze op den boedel worden verhaald ¹⁾, m. a. w. het zijn boedelschulden. Gevolg zou dus zijn: de verkrijgers der stukken hebben recht op integrale uitbetaling der nominale waarde uit den boedel! Verder gevolg: daar de pandhouder van den curator de opbrengst tot het beloop van zijne vordering kan eischen, zou hem door art. 58 der F. W. een ongehoord gunstige gelegenheid

1) Molengraaff, De Faillissementswet verklaard, p. 156.

geboden zijn, zijn schuld geheel uitbetaald te krijgen, wijl hij nu vóór alle andere crediteuren gaat. Zonder twijfel laat hij het dus altijd op eene dusdanige verkooping door den curator aankomen.

Steekhoudend is deze redeneering echter niet. In de eerste plaats kan zij wederlegd worden door te verwijzen naar hetgeen wij hierboven reeds aanmerkten: de inhoud der stukken beslist omtrent de door partijen gewilde gevolgen. In casu is het oogenblik, waarop partijen — de curator, die realiseert, en de verkrijger — wenschen, dat de obligatie hare werking geacht zal worden aan te vangen, blijkens den in het stuk voorkomenden datum *antérieur* aan het faillissement. De verkrijger weet, het stuk koopende, dat hij eene positie gaat innemen, overeenkomstig den inhoud van het stuk, en dus een vordering erlangt, die, naar de partijen wilden, vóór het faillissement haar aanvang genomen heeft, die hem dus concurrent, niet boedel-crediteur maakt.

Dat deze oplossing de juiste is, blijkt nader uit hare gevolgen, die, in tegenstelling van die van de opgeworpen onderstelling, geen der partijen nadeel doet ondervinden: de kooper weet (het stuk leerde het hem), welke positie hij gaat innemen, de boedel aan den anderen kant lijdt niet het nadeel, dat in stede van een concurrent crediteur een boedelschuldeischer optreedt.

En in de tweede plaats, het moge juist wezen, dat de curator in zijne *qualiteit* de stukken realiseert, hij treedt hier niet zoozeer in zijne hoedanigheid van vertegenwoordiger van den gefailleerde dan wel als representant van de schuldeischers op: hij verricht eene handeling, welke de

pandhouder verzuimde, maar die daarom noch voor dezen nalatigen crediteur noch voor den boedel wijziging van rechtsverhouding mag medebrengen. De handeling is er eene van louter administratieven aard, welke ten doel heeft alleen en uitsluitend de afwikkeling van het faillissement niet te vertragen.

De curator oefent eenvoudig een recht van den crediteur uit, waardoor het ontstaan van een „boedelschuld” te eenenmale is uitgesloten.

Ook het geval, dat de pandhouder verzuimt, van zijn recht gebruik te maken en de curator daardoor gemachtigd is, de verpande voorwerpen te realiseeren, zal dus in de verhouding der verkrijgers der stukken ten opzichte van het faillissement geene wijziging vermogen te brengen.

Alvorens nu te zien, welke resultaten wij van een zoodanigen verkoop van niet-geplaatste obligaties kunnen verwachten, is het van belang na te gaan, hoe de meest verspreide theorie, die in de verpande obligaties toekomstige schuldvorderingen tegen de vennootschap ziet, tot hetzelfde besluit als wij komt. Zij concludeert eveneens, dat verpanding geldig is en dat de verkrijgers, ook al is middelerwijl de vennootschap failliet gegaan, dezelfde positie hebben als houders van normaal geëmitteerde stukken.

Naar wij reeds zagen, vindt deze theorie haar grond in den feitelijken vorm der stukken. Men redeneert aldus: de stukken houden een zich schuldig verklaren der vennootschap in, deze schuldvordering evenwel bestaat nog niet, is derhalve een toekomstige. Deze toekomstige

schuldvordering wordt nu den geldschieter als zekerheid ter hand gesteld.

Is, kan men nu in de eerste plaats vragen, verpanding van een toekomstige zaak mogelijk.

Wij vinden over deze vraag terloops iets gezegd in een vonnis van de Rechtbank te 's Hertogenbosch van 6 November 1903 (W. 8042), waar, naar aanleiding van een verpanding van een nog niet bestaande schuldvordering gezegd wordt: „...overwegende, dat toekomstige zaken onderwerp van een overeenkomst kunnen uitmaken en dus ook het pandcontract toekomstige vorderingen mag omvatten; dat de eenige vraag dan ook zou kunnen zijn, hoe en wanneer het zakelijk recht op die vorderingen ontstaat en nu volgens de rechtbank de wet er zich niet tegen verzet, om aan te nemen, dat, is eenmaal de pandacte, die toekomstige vorderingen omvat, beteekend, dan ook het zakelijk recht op die vordering van zelve ontstaat zoodra zij zullen zijn geboren.”

Deze opvatting lijkt ons in het algemeen juist, ook wij gelooven niet, dat het karakter van toekomstige zaak noodzakelijkerwijs de mogelijkheid van verpanding uitsluit.

Artikel 1370 B. W. geeft den algemeenen regel, dat toekomstige zaken het onderwerp eener overeenkomst kunnen uitmaken. Wanneer de wetgever hierop eene uitzondering wenscht, wordt dit voor elk geval uitdrukkelijk bepaald. Zoo verbiedt het tweede lid van genoemd artikel het afstand doen van eene nog niet opengevallen erfenis of over een zoodanige nalatenschap een beding aan te gaan; zoo bepaalt art. 1704 B. W. „dat eene schenking nietig is, indien zij toekomstige goederen bevat”.

Wij vinden gééne bepaling, die het sluiten van eene pandovereenkomst, betrekking hebbende op toekomstige zaken, verbiedt. Maar, al moeten wij dus aannemen, dat de pandovereenkomst gesloten kan worden, kan ook het zakelijk recht van pand tot stand komen? Ook dit moet toestemmend beantwoord worden: de wet verbiedt het verpanden van toekomstige zaken niet. En wij behoeven daarin niet een onwillekeurig verzuim van den wetgever te zien, daar voor het analoge zakelijk recht van hypotheek het verbod wèl uitdrukkelijk gegeven wordt. Art. 1220, 1e lid toch zegt: eene hypotheek op toekomstige goederen is nietig.

Welke formaliteiten moeten bij eene zoodanige verpanding worden in acht genomen? In het algemeen moet bij verpanding van onlichamelijke zaken — daaronder zijn de toekomstige noodzakelijkerwijs te rangschikken — kennis gegeven worden aan hem, tegen wien het in pand gegeven recht moet worden uitgeoefend. Dit zou in casu de verpandende vennootschap zelf wezen, zoodat deze kennisgeving in ons geval vervalt.

Maar het bezwaar, dat de verpanding zonder afgifte of kennisgeving zou plaats hebben, wordt bij de niet-geplaatste obligaties op andere wijze opgelost. Moge de in de stukken omschreven schuldvordering eene toekomstige zijn, de obligaties hebben reeds een materieel bestaan en worden dan ook als zoodanig den crediteur ter hand gesteld. Deze is daardoor dus beveiligd tegen het gevaar (waaruit in het algemeen bij verpanding het vereischte van ter hand stelling geboren is), dat de schuldenaar aan meerdere crediteuren dezelfde zaak verpanden zou.

Den boven omschreven gedachtenloop volgend zijn de Fransche auteurs, die de theorie der toekomstige schuld-vordering verdedigen, tot hun conclusie gekomen. Toch waren er meer bezwaren uit den weg te ruimen, dan wij ontmoetten, want, konden wij wijzen op een arrest, de geldigheid eener verpanding van toekomstige schuld-vorderingen erkennend, in Frankrijk had het Hof van Bourges den 29^{en} Januari 1901 ¹⁾ een uitspraak gegeven — de eerste over een dergelijke aangelegenheid, — welke uitdrukkelijk de mogelijkheid van het verpanden van toekomstige zaken ontkende.

Maar deze uitspraak heeft aan verschillende schrijvers gelegenheid gegeven, genoemd arrest te commenteeren, en algemeen komt men tot een tegenovergestelde conclusie.

Zoo begint Wahl ²⁾ met zijne bevreesding erover uit te drukken, dat het eerste arrest, over de mogelijkheid van verpanding van toekomstige zaken uitgesproken, de ongeldigheid der verpandig beslist zonder ééning argument daarvoor te geven. Zijn meening grondt hij op de wet, die toelaat, dat toekomstige zaken het voorwerp van overeenkomsten kunnen uitmaken, een argument, dat wij ook voor ons recht tot het onze maakten. Belangrijk is in Wahl's artikel verder eene literatuur-opgave omtrent de vraag of verpanding van toekomstige zaken mogelijk is.

Ook Demogue ³⁾, genoemd arrest besprekend, voert er bezwaren tegen aan. Hij geeft toe, dat verpanding een „contrat réel” is, maar betoogt, dat niets partijen belet,

1) Sirey 1902, II, p. 275.

2) Idem p. 273.

3) Revue Trimestrielle 1903, p. 176.

vooraf een „contrat de promesse de gage” te sluiten, dat bij het ontstaan van de beloofde toekomstige zaak het recht zal geven, de afgifte te erlangen. Vóór dat oogenblik is men crediteur van deze afgifte, dus ook van een „droit réel”.

Waar men dus ook in Frankrijk in den laatsten tijd vrij algemeen de meening verdedigde, dat toekomstige zaken verpand konden worden, is de gedachtegang gemakkelijk te volgen, die onze niet-geplaatste obligaties, stukken, wier inhoud een nog niet bestaande schuldvordering constateert, voor verpanding vatbaar verklaarde, daar hun uiterlijk met het karakter van toekomstige zaken overeenkwam.

Met deze opvatting kan men zeker aan vele tegenwerpingen het hoofd bieden, en, doorgevoerd, slaagt zij er beter in dan de meeste andere in het eerste Hoofdstuk opgesomde theorieën, de verschillende gevolgen, die er uit voortvloeien, te verklaren en te werken overeenkomstig de bedoeling van partijen.

Er is evenwel een principieel bezwaar tegen aan te voeren, dat o.i. hare instandhouding te eenenmale onmogelijk maakt.

Denken wij ons nl. even in deze theorie in. De verpande niet-geplaatste obligaties zijn toekomstige schuldvorderingen tegen de vennootschap, m.a.w. de vennootschap zal, zoodra zij actueel geworden zijn, debiteur uit die schuldvorderingen wezen. Maar hoe kan nu de debiteur deze in pand geven. Dat een crediteur van een schuldvordering zulks doet, is van zelf sprekend: het stuk kent hem rechten toe, welke het hem vrij staat

te verpanden. Hier daarentegen zou de debiteur een stuk in pand geven, dat hem geen rechten verschaft, maar integendeel verplichtingen oplegt.

Men heeft getracht, bovenomschreven bezwaar te onder-
vangen, door te zeggen, dat zeker in het algemeen het
recht tot verpanden bij den crediteur berust, doch dat,
bij ontstentenis van dezen, het aan den debiteur, den
eenig overblijvende, zal moeten worden toegekend.

Dit verweer lijkt ons evenwel zeer gebrekkig, immers
zouden wij willen antwoorden, indien er een crediteur
nog niet is, kan er noodzakelijkerwijze ook een debiteur
nog niet wezen.

Eerst bij realisatie der obligaties treedt een crediteur
op en wordt de vervaardiger dus debiteur uit de stukken,
maar — door deze zelfde realisatie houden de stukken op, in
de handen van den pandhouder te zijn. En, waar het derhalve
onmogelijk is, dat de pandhouder ooit van de actueele vorde-
ring houder wezen kan, is het onjuist de toekomstige schuld-
vordering als voorwerp van de verpanding aan te merken.

Want onder verpanding van toekomstige zaken is toch
te verstaan, het vestigen van een pandrecht op toe-
komstige, nog niet bestaande zaken. Zoodra deze actueel
geworden zijn, heeft de pandhouder er zijn recht op.
Hier is daarentegen het actueel worden van de verpande
zaak onmogelijk, zoolang zij in handen van den pandhou-
der is en mogen wij dus niet van het verpanden der
toekomstige schuldvordering, in de obligaties gemateria-
liseerd, spreken.

Nu vastgesteld is, dat ook bij faillissement der vennoot-

schap de verpande obligaties gerealiseerd kunnen worden, en de verkrijgers ervan in het faillissement kunnen opkomen op dezelfde wijze als houders van normaal geëmitteerde stukken, rijst de vraag, of zulk een verkoop noemenswaardige resultaten zal hebben. Van belang is het, hier te onderscheiden, of de stukken al dan niet door hypotheek gedekt zijn.

Zijn de stukken chirografisch, dan komen de verkrijgers in het faillissement als concurrente crediteuren op en zal de prijs, voor de verwerving er van besteed, afhangen van het vermoedelijk percentage der vorderingen, dat uitgekeerd zal worden. De kans bestaat dan, dat de koers zoo sterk gedaald is, als nimmer door den pandnemer was voorzien, en de opbrengst dientengevolge ontoereikend zal zijn om zich er geheel uit te voldoen. Dit is de risico, die hij loopt, en daarmee zal bij het aangaan der pandovereenkomst in de vaststelling der voorwaarden wel rekening zijn gehouden.

Wat is nu de gangbare meening omtrent de resultaten eener realisatie? Al oordeelden wij over het karakter der verpande zaak anders, dan het grootste gedeelte der Fransche schrijvers, daar zij, evenals wij, tot de conclusie dat verpanding plaats heeft zijn gekomen, zullen de gevolgen dezelfde wezen.

De Fransche doctrine is over het algemeen ¹⁾ zeer

1) Guionin: De la mise en gage des créances. Th. Paris 1907, p. 65. Châtel, l. c. p. 144 sq.

Arthuys: Jurispr. Commerciale in: Revue Critique 1906, p. 206.

Wahl: Du nantissement constitué par une Société sur ses propres obligations, No. 13, in Journal des Sociétés civiles et commerciales 1904.

Wahl: Noot bij uitspraak Cour de Cassation van 13 Juni 1903, Sirey 1905, I, p. 497, waar hij zegt: „cette vente effectuée dans le

sceptisch gestemd omtrent de resultaten van een verkoop der obligaties na faillissement, vooral natuurlijk als ze, gelijk wij veronderstellen, niet door hypotheek gedekt zijn.

Hiertegen meenen wij met klem te moeten opkomen. O.i. zal het — ieders welbegrepen zelfbelang brengt dit mee — niet voorkomen, dat zulk een verkoop zeer weinig zal opleveren voor den pandhouder, die realiseert, (doordat slechts zeer weinig voor de stukken geboden zou worden), en dat den boedel tegelijkertijd schade berokkend zal worden (doordat voor het nominale bedrag crediteuren aan het faillissement zouden worden toegevoegd, zonder dat een ongeveer daaraan gelijkstaande schuld gedelgd wordt).

Verduidelijken wij onze stelling met een voorbeeld:

Eene vennootschap (B) heeft voor een voorschot van *f* 100.000 aan A niet-geplaatste obligaties in pand gegeven tot een nominale waarde van *f* 300.000. De vennootschap failleert; diverse crediteuren hebben vorderingen tot een bedrag van *f* 200.000 (C); het actief (s) bedraagt *f* 100.000. Onderstellen wij verder, dat de verpande obligaties gerealiseerd worden, waarvoor het hoogste bod, van D, niet meer dan *f* 30.000 bedraagt.

Het gevolg zou wezen, dat in het faillissement A voor het restant zijner vordering (*f* 70.000) opkomt, C voor *f* 200.000 en D voor *f* 300.000, totaal *f* 570.000, zoodat,

„cours de la faillite aura plus d'inconvénients que d'avantages. Elle „ne sera guère utile au créancier gagiste, car il va sans dire que la „vente d'obligations souscrites par une société en faillite ne donnera „qu'un prix insignifiant, et elle sera fort préjudiciable à la masse, „puisqu'elle réduira le dividende de chacun des créanciers de la „faillite en leur adjoignant de nouveaux créanciers.”

daar het actief f 100.000 bedraagt, eene uitkeering geschieden kan van $\pm 17.5\%$. In dit geval zou A dus in het geheel ontvangen f 30.000 $+ 17.5\%$ van f 70.000 $= f$ 42.250.

Maar nu springt het toch onmiddellijk in het oog — het is een publieke verkoop — dat het in het voordeel van A zal wezen, een hooger bod te doen, waardoor hem een grootere uitkeering wordt verzekerd. Immers, wanneer hij nu f 35.000 biedt, dan komt hij in het faillissement op voor f 300.000 (nominaal bedrag der verkregen stukken) $+ f$ 65.000 (restant van zijn voorschot); C komt op voor f 200.000; de uitkeering zal weer $\pm 17.5\%$ bedragen en A ontvangt dus 17.5% van f 365.000 $= f$ 62.875.

De pandhouder heeft het dus steeds in zijn macht, te beletten, dat hij, doordat voor zijn onderpand te laag geboden wordt, van zijn voorschot slechts een te gering deel zou terugontvangen.

Dit, wat het belang van den pandhouder aangaat. Daartegenover staat dat van den boedel. Ook de curator, wiens taak het is, den crediteuren, als wier vertegenwoordiger hij handelt, een zoo groot mogelijk percentage hunner vorderingen te doen uitkeeren, bevoordeelt den boedel door in de gegeven omstandigheden te trachten zich door een hooger bod van het bezit der stukken te verzekeren: veronderstellen wij, dat hij f 40.000 biedt. Alsnu wordt weliswaar de geboden som boedelschuld, maar daartegenover staat, dat de boedel in het bezit der stukken getreden is en, door ze te vernietigen, een crediteur voor het nominale bedrag elimineert. Nu komen dus in het faillissement slechts op: A voor f 60.000, het restant

zijner vordering; de overige crediteuren (C) voor $f 200.000$. Echter is het actief tot $f 60.000$ geslonken. De uitkeering zal nu bedragen 23% een onmiskenbaar voordeel dus voor de crediteuren in het faillissement. A (de pandhouder) ontvangt in dit geval slechts: $f 40.000 + 23\%$ van $f 60.000 = f 53.800$.

Voor derden of pandhouder kan nu een eenvoudig rekensommetje uitmaken of een hooger bod hunnerzijds nog voordeel geeft.

Wij hebben hier met het uitgewerkte voorbeeld aangetoond, dat, wanneer het hoogst gedane bod te laag is, hetzij dit dan door een derde, door den pandhouder of den curator is gedaan, het in het belang is van elk der andere partijen, door een hooger bod te doen, te trachten, in het bezit der obligaties te geraken.

Met dit onderling opbieden zal kunnen worden voortgegaan, totdat de limiet bereikt is, waar het ongeveer geen verschil meer maakt, of de pandhouder dan wel de boedel de stukken verkrijgt, en de belangen van derden tot nul gereduceerd zijn, daar het op het nominale bedrag der verkregen stukken uit te keeren percentage juist opweegt tegen de geboden koopsom.

In de vrijheid van medebieden is dus een afdoend beschermingsmiddel gelegen tegen een benadeeling hetzij van den geldschietter, hetzij van den boedel: blijkt de opbrengst kennelijk tot nadeel van een der partijen, dan heeft deze de oorzaak daarvan te zoeken in eigen gemis aan activiteit.

Maar nog een ander, zeer groot voordeel is verbonden

aan het bestaan van een, wat wij zouden willen noemen, „normale” waarde der in pand gegeven obligaties bij faillissement, de waarde bij welke het voor den boedel noch voor den pandhouder verschil maakt, wie hunner aan bod is, en bij welke een derde verkrijger geen voordeel zou hebben.

In het zooeven uitgewerkte voorbeeld zal deze f 55.000 ongeveer belooopen. Immers, biedt een derde dit, dan komt hij in het faillissement op voor de f 300.000 nominaal, de overige crediteuren naar wij veronderstellen voor f 200.000, en de pandnemer voor het restant van zijn voorschot: f 45.000. Deelen deze gezamenlijk het actief ad f 100.000, dan ontvangt de verkrijger der stukken

$\frac{300}{545} \times 100.000 = f$ 55.040, een opbrengst gelijkstaande aan hetgeen hij heeft moeten fourneeren. A (de pandhouder) ontvangt, indien hij geboden had, $\frac{345}{545} \times 100.000 = f$ 63.300, terwijl hij zou ontvangen, indien de curator dit bod gedaan had $55.000 + \frac{45}{245}$ van het restant van het actief (f 45.000) = 8.260: te zamen f 63.260.

Verschillende aldus uitgewerkte gevallen, hebben ons de zekerheid gegeven, dat altijd zulk een normale waarde bestaat ¹⁾.

Van bevriende zijde ontvingen we een wiskundige formule, met behulp waarvan in elk bijzonder geval deze „normale waarde” kan berekend worden.

Noemen we a het door den pandhouder verstrekte voorschot, b het nominaal bedrag der verpande obligaties, c het totaal der overige

Het groote voordeel nu, aan het bestaan van deze wiskunstig juist te bepalen waarde der verpande obligaties verbonden, is gelegen in de bevoegdheid, den curator bij art. 104 der F. W. toegekend. Genoemd artikel zegt, dat hij — na ingewonnen advies van de commissie van schuldeischers, zoo die er is, en onder goedkeuring

crediteuren in het faillissement en s het actief, dan is de bedoelde normale waarde

$$\frac{a + b + c - \sqrt{(a + b + c)^2 - 4bs}}{2}.$$

Volledigheidshalve volgt hieronder het bewijs.

Zij x de fractie van het nominale bedrag der obligaties, dan doet de pandhouder, wanneer hij koopt, het bod xb ; het restant van zijn voorschot bedraagt dan $a - xb$, en zijn vordering in het faillissement is $a + (1 - x)b$. Daar het totaal der vorderingen bedraagt $a + (1 - x)b + c$, ontvangt hij van het actief s

$$X = \frac{a + (1 - x)b}{a + (1 - x)b + c} s.$$

Had de curator hetzelfde bod xb gedaan, dan zou de vordering van den pandhouder in het faillissement geslonken zijn tot $a - xb$, het totaal der vorderingen zou $a - xb + c$ bedragen en het actief zou verminderd zijn tot $s - xb$.

In dit geval zou de pandhouder ontvangen:

$$Y = \frac{a - xb}{a - xb + c} (s - xb) + xb = \frac{as + b(c - s)x}{a + c - xb}.$$

De normale waarde, voor de obligaties te bieden, vinden we nu door $X = Y$ te stellen, en uit de daaruit voortvloeiende vergelijking x op te lossen.

Na vereenvoudiging komen we dan tot de vergelijking

$$bx^2 - (a + b + c)x + s = 0,$$

waaruit volgt

$$x = \frac{a + b + c \pm \sqrt{(a + b + c)^2 - 4bs}}{2b}.$$

Daar het $+$ teeken vóór den wortel voor onze quaestie geen practische beteekenis heeft, vinden we voor de normale waarde

$$xb = \frac{a + b + c - \sqrt{(a + b + c)^2 - 4bs}}{2}.$$

van den Rechter Commissaris — dadingen kan treffen en accoorden of schikkingen kan aangaan.

Er kan niet aan getwijfeld worden, hier is het aangaan eener schikking tusschen curator en pandhouder ten zeerste aanbevelenswaardig. Eene berekening volgens de aangegeven formule stelt de juiste waarde van het onderpand vast, dit kan voor hen geen punt van meeningsverschil uitmaken, en omslag en kosten aan een publieke verkoop verbonden, om niet te spreken van de mogelijkheid met daarmede samengaande moeilijkheden van een groot aantal nieuwe crediteuren aan het faillissement toegevoegd, worden vermeden.

Wat toch is eenvoudiger, dan dat de pandhouder van zijn onderpand tegen de normale waarde afstand doet, de stukken vernietigd worden en de pandhouder, indien hij nog niet geheel betaald is, voor het restant van zijn voorschot als concurrent crediteur optreedt.

Wij komen dus tot de conclusie, in tegenstelling met de Fransche doctrine, dat een executie der obligaties goede resultaten voor den pandhouder zal opleveren, of, wat daarmede overeenkomt, dat hem bij schikking een bedrag gelijkstaand aan een opbrengst bij verkooping zal worden aangeboden uit den boedel.

Gaan wij thans de gevolgen van het faillissement na, wanneer de obligaties door hypotheek verzekerd zijn.

Wij merkten reeds op, dat bij obligaties, die van een zuivere pandovereenkomst het voorwerp uitmaken, dekking door hypotheek wel zoo goed als nooit zal voorkomen. Wijl evenwel velen de hierna te behandelen over-

eenkomst, waarbij de geldschieder het recht ontvangt, de stukken in circulatie te brengen, ook als verpanding opvatten, en de constructie, die wij er van zullen geven, bij faillissement ook dezelfde rechtsgevolgen zal hebben als een verpanding, is het nuttig, ook voor dat geval de gevolgen voor den pandhouder na te gaan. Immers de stukken, die tot eene zoodanige overeenkomst aanleiding geven, zullen, wij merken het reeds op, wel zoo goed als steeds van eene hypothecaire zekerheid voorzien zijn.

Wij kunnen dezelfde redeneering als bij de chirografische stukken volgen. Natuurlijk heeft nu de pandhouder veel meer kans op integrale uitbetaling van zijn voorschot. Mits de hypotheek voldoende waarde heeft, zal de koers der obligaties niet noemenswaardig dalen: wij zagen wel voorbeelden van faillissement van Amerikaansche spoorwegmaatschappijen, zonder dat de koers der door haar uitgegeven obligaties beneden pari daalde. In dit geval, wanneer het verhypothekerde goed klaarblijkelijk een grootere waarde heeft dan het verstrekte voorschot, zal de boedel ook het meest gebaat zijn, door het niet op een realisatie te laten aankomen, doch door een terugbetaling van het voorschot uit den boedel, waardoor deze het onderpand vrij krijgt. Immers, wordt gerealiseerd, dan zal, de waarde van het onderpand in aanmerking genomen, de opbrengst toch meer beloopten dan het voorschot bedragen had, de pandhouder dus toch geheel betaald worden, maar zullen bovendien de reeds gememoreerde bezwaren en kosten van den verkoop zich voordoen. Dezelfde handelwijze, het treffen van eene schikking, is ook weder aan te raden, wanneer het bedrag van het

voorschot de waarde van het onderpand mocht te boven gaan. De volgende grondslag voor deze schikking zal dan gevolgd moeten worden:

Onderstellen wij, dat de geldschieder een voorschot verstrekt heeft van *f* 20.000, waarvoor hem 30 obligaties van *f* 1.000 zijn ter hand gesteld, gedekt door een onderpand ter waarde van *f* 15.000. Om tot een voor beide partijen billijke verdeling te geraken zal hem nu uit den boedel moeten worden aangeboden: de waarde van het onderpand (*f* 15.000) vermeerderd met de „normale waarde” — volgens de door ons aangegeven formule te berekenen — van het hem nog toekomend bedrag (*f* 5.000). Dit bedrag moet evenwel beschouwd worden als te zijn gedekt door de 30 obligaties, nu niet meer van 1.000, doch van 500 gulden elk, daar de helft van haar nominaal bedrag reeds uitgekeerd is. Daar tegenover staat dan, dat zij nu geen hypothecaire zekerheid meer hebben. Tegen deze som zal de pandhouder zijne stukken afstaan en heeft dan de curator de bevoegdheid gekregen, de stukken aan de circulatie te onttrekken.

Het is overbodig nogmaals in herinnering te brengen, dat, wanneer de curator ongeneigd mocht wezen, een dergelijke schikking te treffen, den pandhouder altijd nog realisatie openstaat, waardoor voor hem de mogelijkheid bestaan blijft voor zijne stukken een evengroot bedrag als door ons berekend te ontvangen en de boedel de eenige is, die er schade van moet ondervinden.

Het behoeft geen betoog, dat ook de Fransche doctrine omtrent de resultaten van een verkoop van door hypotheek gedekte obligaties betere verwachtingen heeft, want

de verkrijgers zullen het lot der concurrente crediteuren niet behoeven te deelen; maar toch, geheel gerust is men niet.

Daarom zijn er pogingen aangewend, den pandhouder buiten het recht tot realiseeren der stukken, nog een andere bevoegdheid toe te kennen, waardoor hij de meest mogelijke zekerheid van geheele terugbetaling van het verleende voorschot erlangt.

Zelfs in het geval, dat geen hypotheek de obligaties dekte, heeft men wel getracht, een voor den pandhouder meer gunstige oplossing te vinden ¹⁾ door hem toe te staan, voor het nominaal bedrag der zich in zijne handen bevindende stukken in het faillissement als schuldeischer op te komen. Had hij dus voor een voorschot van 100.000 gulden f 300.000 nominaal aan obligaties ontvangen, dan zou een uitkeering van 33 % voldoende zijn, hem zijn geheele voorschot te doen terug ontvangen, terwijl het van zelf sprekende is, dat hem nooit meer dan het werkelijk voorgeschotene kan worden uitgekeerd.

Maar, zouden wij willen vragen, indien het zoo zeker is, dat men hem niet zou kunnen toestaan, meer terug te ontvangen, dan het voorschot beloopen heeft, is het dan niet onlogisch, hem toe te staan, in het faillissement op te komen voor een som, grooter dan zijn vordering bedroeg?

Demogue zelf acht dit bezwaar tegen een dusdanige constructie onoverkomelijk: „on ne peut soutenir cette prétention, car on ne peut agir en remboursement de sommes qui n'ont pas été versées.”

1) Demogue, Jurisprudence en matière de droit civil, in Revue Trimestrielle de droit civil 1906, p. 173 sq.

Voor het geval, dat aan de obligaties een hypotheek verbonden was, geeft hij echter wel een oplossing aan de hand, waardoor de pandhouder meerdere zekerheid heeft dan een realisatie hem verschaffen kan; hij wil n.l. hem het recht toekennen, „d'invoquer à son profit les garanties de l'obligation”. Na eerst te hebben opgemerkt, dat deze opvatting klaarblijkelijk overeenkomt met de bedoeling van partijen, betoogt schrijver, dat de pandhouder de zekerheid, aan de verpande vordering verbonden, kan aanwenden en dus de hypotheek, aan de obligatie vastgeknoopt, in werking kan stellen. Zeker, erkent hij, de obligatie is een toekomstige, maar de hypotheek heeft reeds een eventueel bestaan, kan ingeschreven worden en heeft, om actueel en in werking gesteld te kunnen worden slechts een actuele vordering noodig, waaraan zij zich kan vasthechten. Het normale geval is natuurlijk emissie, maar dit heeft toch ook plaats bij verpanding. „Au travers de l'obligation non émise, l'hypothèque va se rattacher à la créance du créancier-gagiste et elle pourra être mise en œuvre pour assurer le paiement du montant de cette créance.”

De gevolgen van een zoodanige redeneering zouden ontegenzeggelijk eenvoudig zijn: er heeft geen realisatie der stukken plaats, maar eenvoudig vernietiging, terwijl de pandhouder in het faillissement opkomt als crediteur van zijn voorschot, gedekt door de hypotheek aan de obligaties verbonden.

Maar hoe moeten wij ons die toepasselijkheid van de hypotheek op het verstrekte voorschot verklaren? Hoe kan ze „door de niet-geplaatste obligaties heen” de vorde-

ring van den geldschietter dekken? Volgens de opvatting van Demogue zou geen realisatie der obligaties plaats hebben, zou dus ook de hypotheek — als bijkomend recht — nimmer een werkelijk actueel bestaan krijgen, — zij moge dan reeds van de verpanding afingeschreven zijn — en nu toch zou diezelfde hypotheek moeten dienen om een, van de in de stukken omschreven verbintenis geheel afgescheiden, vordering te verzekeren.

Wij gelooven niet, dat men er in slagen zal, op dergelijke wijzen voor den pandhouder een bijzonder recht op de aan de obligaties verbonden hypotheek te formuleeren, maar meenen ook, dat dit in het geheel niet noodig is. In de bevoegdheid tot realiseeren en in het belang dat zoowel hij als de boedel er bij hebben om deze realisatie door een billijke schikking, op grondslagen als door ons aangegeven, te voorkomen, zien wij een voldoende waarborg voor een behoorlijke positie van den pandhouder bij faillissement van de vennootschap.

§ 3.

De eigenlijke verpanding van obligaties hiermede afgehandeld hebbend, komen wij tot de rechtshandeling, welke tot heel wat verschillende opvattingen aanleiding gegeven heeft en die als volgt geformuleerd kan worden. De vennootschap, in oogenblikkelijk geldgebrek verkeerend, stelt niet-geplaatste obligaties ter hand aan een geldschietter, wien zij vergunt, onder overeengekomen voorwaarden, de stukken te plaatsen en zich uit de opbrengst geleidelijk te voldoen.

In tegenstelling met de eigenlijke verpanding zal deze overeenkomst meer in het bijzonder plaats hebben, wanneer de vennootschap in min gunstige omstandigheden verkeert; eene emissie is niet geslaagd, of men vreest, dat uitgifte van zoovele obligaties en bloc de koersen der reeds in omloop zijnde stukken te veel zal schaden. De vennootschap zal niet (zooals bij verpanding het geval was) uit andere inkomsten in staat zijn, het genoten voorschot te restitueeren, de opbrengst der als zekerheid ter hand gestelde stukken zelf zal moeten dienen om de schuld aan den geldschietter te delgen. De maatschappij hoopt, dat de crisis, die haar belet, door een normale emissie in uitbreiding van haar bedrijfskapitaal te voorzien, slechts van tijdelijken aard zal wezen, en dat een geleidelijk in circulatie brengen der stukken, zonder de koersen te drukken, den geldschietter in de gelegenheid zal stellen, zich te voldoen en haarzelf daardoor van hare verplichtingen jegens dezen te ontheffen.

In tegenstelling ook met de stukken, die eenvoudig verpand worden, zullen, naar wij reeds kortelings opmerkten, de obligaties, die van de nu te bespreken overeenkomst het voorwerp uitmaken, wel in de meeste gevallen door hypotheek gedekt zijn, wijl de vennootschap niets zal verzuimd hebben, ze zoo aantrekkelijk mogelijk voor het publiek te maken, en aan den anderen kant, voor een vennootschap, die in financieele moeilijkheden verkeert, wel geen bankier zal gevonden worden, die bereid is op chirografische stukken voorschot te verstrekken.

In tegenstelling eveneens met de verpanding, wordt de overeenkomst, op welke we hier het oog hebben, hier

te lande niet, of slechts zeer zelden gesloten: er bestaat dan ook noch literatuur noch jurisprudentie over.

Niet, dat vennootschappen niet zeer dikwijls in den hierboven geschetsten toestand verkeeren en op ongeveer analoge wijze in haar onmiddellijke behoefte aan kapitaal trachten te voorzien, maar dan laat men steeds een (vaak klaarblijkelijk gefingeerde) emissie voorafgaan. Alvorens de stukken als zekerheid af te geven, treedt n.l. veelal het bestuur als inschrijver op, waardoor men wel-is-waar bereikt, dat de stukken geëmitteerd zijn, maar aan de andere zijde het bestuur een groote risico op zich neemt. In eenigszins meer riskante gevallen zal hiertoe dus niet overgegaan worden, en juist dan meenen wij, dat de vennootschap de grootste diensten zou genieten van een afgifte der nog niet geplaatste stukken, met recht ze in omloop te brengen.

Wij hopen aan te toonen, dat de vrees, die schijnt te bestaan voor nog niet geplaatste stukken, ongegrond is, en dat de geldschieter er gerust eene zekerheid voor zijn vordering in kan zien.

In Frankrijk vindt dan ook de hier omschreven overeenkomst zeer vaak toepassing, al bestaat over het juiste karakter ervan groote verscheidenheid van meeningen.

Alvorens echter tot eene nadere beschouwing — in jurisprudentie en doctrine — van deze meeningen over te gaan en waaraan wij ons derde hoofdstuk zullen wijden, willen wij eerst onze eigen opvatting uitwerken, die van de Fransche theorieën afwijkt.

De overeenkomst, welke wij geformuleerd hebben, ver-

toont vele eigenschappen van verpanding: het eenige verschil is gelegen in de opdracht, die de geldschieder ontvangt, om de stukken te plaatsen en de opbrengst te gebruiken om zich te voldoen. Waar deze de obligaties dus om zoo te zeggen ten verkoop onder zich krijgt, dringt zich onwillekeurig de gedachte aan het commissiecontract aan ons op. De geldschieder heeft in die positie toch dezelfde rechten als een pandnemer en nog bovendien de bevoegdheid, waar de gelegenheid gunstig is, de stukken te emitteeren. Dat de obligaties nog geen vorderingsrecht inhouden kan hem onverschillig zijn: de machtspositie, de feitelijke bevoegdheid tot emitteeren is al wat hij noodig heeft. Wij zouden hem willen beschouwen als een verkoops-commissionnair, die, zooals dat vaak voorkomt, een voorschot verstrekt op de hem ten verkoop ter hand gestelde goederen, in casu de obligaties. Art. 80 W. v. K. verklaart hem ter zake zijner voorgeschoten gelden bevoorrecht op de goederen, die de commissiegever hem ten verkoop heeft toegezonden. Hij heeft dus geheel dezelfde positie alsof de ten verkoop gegeven obligaties hem als pand gegeven waren, en kan dus, bij insolventie der vennootschap, evenzeer executeeren.

Met deze opvatting meenen wij tevens de bedoeling der partijen juist weer te geven: de geldschieder heeft de meest mogelijke waarborgen.

Evenwel deze opvatting moge logisch en billijk wezen, de arresten, in Frankrijk over deze quaestie gewezen, en de besprekingen ervan in de verschillende tijdschriften, maken geen van allen van eene oplossing als hier aan-

gegeven melding. Het heeft niet aan min of meer geslaagde, eenvoudige en gecompliceerde theorieën ontbroken, maar eene opvatting als commissiecontract vinden wij niet. En dit mag te opmerkelijker heeten, omdat de Code de Commerce den commissionnair voor door hem verstrekte voorschotten hetzelfde voorrecht toekent als de pandhouder heeft.

Zijn positie is dus even sterk als die van een pandhouder, maar bovendien heeft hij overeenkomstig den wil van partijen de bevoegdheid, onder overeengekomen voorwaarden, de hem ter hand gestelde voorwerpen te verkoopen en is hij dan op de opbrengst bevoorrecht, terwijl, wanneer hij niet in staat is, de gewenschte prijzen te maken en de committent in gebreke blijft, de voorschotten te voldoen, hij het recht heeft de in commissie gegeven voorwerpen te executeeren. Met dit laatste geval moeten wij ook faillissement van den committent gelijk stellen.

Het volgende lezen wij n.l. bij Lyon-Caen & Renault ¹⁾ over het privilege van den commissionnair:

„Le commissionnaire peut se faire payer par préférence aux autres créanciers du commettant. Quand le commissionnaire a opéré la vente des marchandises consignées, il peut en toucher le prix et se payer lui-même; il compense ce qu'il doit au commettant avec ce que celui-ci lui doit. D'ordinaire, il vend, parce qu'il a reçu le pouvoir de le faire. Mais il peut se faire que le commissionnaire n'ait pas été chargé de vendre ou qu'en ayant été chargé, il ne trouve pas d'acheteur à l'amiable dans les conditions

1) Traité de droit commercial III, No. 493.

posées par le commettant. Il peut alors faire procéder à la vente aux enchères comme tout créancier gagiste conformément à l'art. 93 C. com."

En ook de jurisprudentie verklaarde hetzelfde uitdrukkelijk in de uitspraak van het Cour de Cassation van 12 Mei 1885 ¹⁾, waar wij vinden: „le privilège accordé par l'article du code de commerce au commissionnaire qui a fait des avances à son commettant est du même ordre ²⁾ que celui concédé aux créanciers-gagistes."

Bij onze opvatting wordt het overbodig, in détails de gevolgen bij insolventie van den committent na te gaan. De commissionnair toch heeft dan dezelfde rechten als de pandhouder. Art. 84 van het W. v. K. verklaart dit uitdrukkelijk. Wij kunnen dus volstaan met te verwijzen naar hetgeen wij omtrent den toestand van den pandhouder bij faillissement der vennootschap opmerkten.

Onder de „goederen", waarop de commissionnair ter zake van gedane voorschotten bevoorrecht is, moeten ook „papieren van waarde" begrepen worden. Het verslag van de Commissie van Rapporteurs over het ontwerp van Wet tot wijziging der wettelijke bepalingen omtrent het voorrecht der commissionnaires ³⁾ laat hieromtrent geen twijfel toe. Dat de in commissie gegeven papieren

1) Gazette du Palais, 1885, II, p. 301.

2) Men mag „ordre" hier aannemen in den zin van „natuur"; voor het begrip „rangorde" gebruikt men n.l. in Frankrijk steeds het woord „rang". Nu men er de beteekenis „natuur" aan kan hechten is de uitspraak van belang, daar zij het executie-recht, zooals de pandhouder het heeft, toekent.

3) Bijlagen Stbl. 1873/74, 99—4, p. 6.

van waarde nog geen vorderingsrecht inhouden, kan ook hier geen beletsel zijn: wat wij daaromtrent bij de verpanding opmerkten, geldt hier evenzeer.

Wij spreken dus als onze conclusie uit, dat nòch wetsbepalingen nòch bedoeling van partijen of overwegingen van billijkheid zich verzetten tegen eene beschouwing der overeenkomst, welke wij hier behandelen, als een commissie-contract.

DERDE HOOFDSTUK.

§ 1. De Fransche Jurisprudentie.

Bij gebrek aan Nederlandsche jurisprudentie over het onderwerp, dat ons bezighoudt, is het van belang, de Fransche rechtspraak na te gaan, daar in hoofdzaak de wetsbepalingen, die deze materie beheerschen, er dezelfde zijn als ten onzent.

Frankrijk trouwens is, bij ons weten, het eenige land, waar de ons bezighoudende quaesties zich meermalen in de jurisprudentie hebben voorgedaan en daardoor tot beschouwingen aanleiding gegeven hebben. Alleen valt nog een uitspraak op fiscaal gebied, in een analoge quaestie, te vermelden van het Hof van Cassatie van Rome, van 9 Sept. 1903, besproken door G. Segre in de *Rivista di diritto commerciale*, II, 1904.

In Duitschland is de strijdvraag onbekend, naar wij in het werk van Châtel ¹⁾ lezen. Deze had aan Prof. Cosack te Bonn inlichtingen gevraagd, en kreeg tot antwoord, dat in Duitschland geen jurisprudentie, tot ons onderwerp in betrekking staande, bestond.

In het overzicht der theorieën omtrent de natuur der

1 l. c. p. 181.

niet-geplaatste obligaties hebben wij reeds gelegenheid gehad, een paar Fransche arresten aan te halen: het karakter, door den rechter aan de plaats gehad hebbende overeenkomst toegekend, hangt veelal samen met zijn opvatting aangaande de stukken. Voor een algemeen overzicht zullen wij hier de verschillende beslissingen in chronologische volgorde bespreken en ook die arresten vermelden, welke zich alleen omtrent het karakter der als zekerheid ter hand gestelde obligaties uitlaten en omtrent het plaats gehad hebbend contract zwijgen.

De eerste arresten in zake het verpanden ¹⁾ van niet-geplaatste obligaties bewegen zich op fiscaal gebied. Fransche obligaties zijn aan een drietal belastingen onderworpen, waarvan het „droit proportionnel de timbre” (meestal bij jaarlijksch abonnement voldaan) en het „droit de transmission” oorzaak van voor ons belangrijke procedures zijn geweest, daar de Fransche fiscus, „l'Administration de l'Enregistrement” deze wilde toepassen op niet-geplaatste en in pand gegeven obligaties.

Deze fiscale processen hadden voor ons geene waarde behoeven te hebben. Bij de beslissing toch, of een belasting juist is opgelegd, heeft de rechter zich niet uit te spreken over de al of niet geldigheid der plaats gehad hebbende overeenkomst. In een hem voorgelegd geval heeft hij slechts te beslissen, of aan de voorwaarde der belast-

1) In overeenstemming met wat wij in de inleiding opmerkten zullen wij deze algemeene benaming in ons overzicht blijven toepassen; zij, die het met ons eens zijn, zullen, waar noodig, voor verpanden wel „in commissie geven” willen lezen.

baarheid, in casu dat de stukken door de vennootschap „souscrites” waren, voldaan is of niet. Zoo ja, dan was het recht verschuldigd, al zou ook de verpanding, of hoe de rechtshandeling genoemd mocht wezen, te eenenmale nietig zijn. De fiscus heeft zich, volgens de algemeene opvatting, bij het heffen zijner belastingen niet te overtuigen, of de rechtshandeling, tengevolge van welke het recht verschuldigd wordt, geldig is of niet. Wahl zegt in zijn bekend *Traité de Droit Fiscal*¹⁾: „L'un des principes aujourd'hui les moins contestés du droit fiscal est que les actes nuls sont soumis aux mêmes droits que s'ils étaient valables”, en wel, omdat „un contrat nul, mais non encore annulé, a tous les effets d'un contrat valable”.

Hield de rechter zich strikt aan dezen stelregel, wij zouden uit de fiscale arresten geen voor ons onderwerp belangrijke gegevens putten. Maar integendeel heeft hij het noodig geoordeeld, in onze materie het juiste karakter van de obligaties en veelal van de overeenkomst, waarvan ze het voorwerp hebben uitgemaakt, na te gaan, en daarop zijne beslissing te baseeren.

Het eerste arrest, dat wij aantreffen, is van het Cour de Cassation en dateert van 6 April 1870²⁾.

De Société des Lits Militaires had 14.000 obligaties aan twee bankiers ter hand gesteld als zekerheid voor een geopende rekening-courant. Op grond, dat hierdoor de obligaties niet „émises”, „souscrites” waren, meende de Société niet verplicht te zijn, de er op geheven be-

1) Tome I, No. 177.

2) Sirey 1870, I, 273.

lastingen te voldoen. Het Cour de Cassation oordeelde anders: „... (les obligations) étaient donc à considérer comme existantes et comme matériellement transmissibles...” waarmede dus het materiele bestaan der stukken voor belastbaarheid voldoende werd geacht. „Bien que la remise en gage frappât les titres d’une indisponibilité momentanée, elle n’en impliquait pas moins l’existence et constatait par elle-même la réalisation de la condition à laquelle est subordonnée l’exigibilité du droit.”

Er wordt dus in het arrest uitdrukkelijk van „remise en gage” gesproken. Toch was de hier gesloten overeenkomst geen verpanding. Want wij lezen in het „pourvoi en Cassation” door de société: „les créiteurs recevaient le droit de faire l’émission des titres au parquet de la Bourse”, bevestigd door het antwoord er op van den Fiscus.

Partijen stemmen dus overeen, dat den crediteurs toegekend was het recht om de stukken te emitteeren: toch spraken Fiscus en Hof van „verpanding”, zonder het noodig te oordeelen, deze uitspraak nader toe te lichten. Wij zullen aanstonds zien, dat volgende arresten evenzoo doen.

Maar hoe kan een overeenkomst als inpandgeving worden beschouwd, als zij den crediteur de bevoegdheid tot vervreemden toekent. Is niet het verbod van het *pactum commissorium* onverbiddelijk? Een essentieel vereischte van pandrecht is, dat de pandhouder de zaak onder zich houdt: art. 2078 van den Code Civil bepaalt uitdrukkelijk, dat de pandhouder niet over het pand beschikken mag.

Ook volgens ons recht zou bij eene opvatting als verpanding ditzelfde bezwaar zich opdoen; art. 1200 B. W. verbiedt den pandhouder zich het pand toe te eigenen en als een noodzakelijk gevolg daarvan, het te verkoopen. Dit laatste is hem bij art. 1201 slechts geoorloofd „na het verstrijken van den bepaalden termijn of, indien geen vaste termijn bepaald is, na een sommatie tot voldoening” en dan nog alleen „in het openbaar naar plaatselijke gewoonten en op de gebruikelijke voorwaarden” of ook, waar wij hier „ter beurse verhandelbare effecten” voor ons hebben, „aldaar, mits door tusschenkomst van twee makelaars in het vak”.

De bevoegdheid om de in pand gegeven obligaties te plaatsen vòòr het opeischbaar worden der schuld zou dus te eenenmale strijden met de bevoegdheden van den pandhouder.

Toch zullen wij, gelijk wij reeds zeiden, nog vele malen deze opvatting ontmoeten.

Het volgend arrest, dat ons eenigszins belang inboezemt, is van het Cour de Cassation (Chambre des Requêtes) 19 Juli 1875 ¹⁾. Hier had het Hof eene normale verpanding voor zich. Als zekerheid voor een voorschot van 30 millioen francs, door de Banque de France verstrekt, stelde de Compagnie des Chemins de Fer de l'Ouest onuitgegeven obligaties ter nominale waarde van 90 millioen francs ter hand, met de volgende bepaling: „la Banque est tenue de conserver les titres dont il s'agit,

1) Sirey 1876, I, p. 39.

mais elle a le droit de les négocier en cas d'inexécution du contrat".

De belastingen, op deze stukken door het Enregistrement geheven, werden door het Hof op dezelfde gronden, t. w. materieel bestaan der stukken, geldig verklaard.

Een later arrest van het Cour de Cassation, uitgesproken 6 Maart 1895 ¹⁾, brengt in deze gronden evenwel wijziging. Wij memoreerden deze uitspraak reeds op blz. 11, doch willen haar hier in het chronologisch verband nog even noemen.

De niet-geplaatste obligaties hadden hier geen voorwerp uitgemaakt van eene verpanding, doch waren door de Maatschappij voor haar pensioenkas bestemd. De Compagnie du Chemin de Fer de l'Est had aan een aantal nog niet geplaatste, alsmede teruggekochte, eigen obligaties deze bestemming gegeven. De stukken hadden derhalve een materieel bestaan, en zouden dus volgens de voorafgaande uitspraken belastbaar wezen. Zoo had dan ook het Tribunal de la Seine den 18^{en} Juli 1890 geoordeeld. Maar het Cour de Cassation bepaalde in hoogste instantie — en hierin is uitsluitend ons belang in deze uitspraak gelegen —, „la Cour, attendu que l'attribution aux caisses de retraite... d'un certain nombre de titres d'obligations de cette Compagnie ne confère à ses agents aucun droit direct sur les titres frappés de cette affectation dès leur création matérielle... casse" de voornoemde uitspraak van het Tribunal de la Seine.

Hiermede heeft het hoogste rechtscollege in Frankrijk

1) Dalloz 1895, I, p. 265; Sirey 1897, I, p. 193.

dus beslist, dat een materieel bestaan der stukken nog geen grond voor belastbaarheid opleverde; daarvoor zou een juridisch bestaan noodig wezen.

Van meer belang is het proces gevoerd tegen de Société Dyle & Bacalan. Deze maatschappij, in het bezit van bijkans 16.000 aandeelen in de Compagnie générale des Chemins de Fer Brésiliens, voor de helft volgestort, moest plotseling op elk dezer aandeelen de overblijvende *fr.* 250 storten. Om in de benoodigde 4 miljoen francs te voorzien, leende zij deze som van het Crédit industriel & commercial, verbond zich, daarvoor interesten te betalen „et enfin remettait à titre de garantie et avec affectation spéciale 8000 actions de la Compagnie des chemins de fer brésiliens et déposait dans les caisses du Crédit industriel et commercial 8000 obligations qu'elle créait, déclarant qu'au fur et à mesure de leur réalisation, les sommes en provenant seraient appliquées au remboursement des avances consenties”.

Deze 8000 obligaties werden bij abonnement gezegeld en in 1884 aan het Crédit overhandigd. In 1887 kon de Société Dyle & Bacalan haar schuld kwijten, zonder dat er nog van de obligaties geplaatst waren. De stukken werden vervolgens in 1890 vernietigd.

De Fiscus eischte betaling der jaarlijksche zegelrechten over den tijd, dat de stukken bestaan hadden, dus tot 1890.

De loop van het geding is geweest, dat eerst het Tribunal de la Seine als zijn oordeel uitsprak (23 Juli 1893) ¹⁾, dat wel is waar door verpanding van niet geplaatste obligaties

1) Sirey 1898, I, p. 103.

de vennootschap „crée une individualité juridique profitant à des tiers désormais investis d'un droit réel et direct", dat „dans ces circonstances l'émission peut être considérée comme ayant eu lieu", maar, dat daarentegen hier geen verpanding had plaats gehad: „qu'en effet les conventions ne sont pas compatibles avec l'application des articles 2078 C. C. et 93 C. com. (onvervreemdbaarheid van het pand).

Het Tribunal beschouwde de hier plaats gehad hebbende overeenkomst als „d'un côté composée du mandat d'émettre les titres déposés, et, de l'autre, d'appliquer le montant de cette émission à l'extinction des avances..." De overeenkomst kan worden opgevat als een „zekerheid in breeden en niet-juridieken zin," ze geeft eenen derde echter geen „droit réel et distinct", zoodat er geene belastingen op de stukken verschuldigd zijn, wijl de stukken niet het vereischte juridieke bestaan hebben.

Het Cour de Cassation casseerde den 6^{en} April 1897 ¹⁾ deze uitspraak, wijl „de rechten verschuldigd zijn, als de obligaties materieel overdraagbaar zijn en juridiek bestaan hebben" wat hier volgens het Hof het geval is, daar een derde er een recht op verkregen heeft tegen de vennootschap. Over den aard van dit recht spreekt het Hof zich niet uit.

Na cassatie had het Tribunal van Melun in dit proces zijn oordeel uit te spreken (29 Juli 1898) ²⁾, dat in denzelfden geest luidde als dat van het Tribunal de la Seine. Het beschouwde de stukken als waardeloos papier en

1) Sirey 1898, I, p. 103.

2) Dalloz 1904, I, p. 321.

de gesloten overeenkomst gaf volgens de Rechtbank den geldschieter „aucun droit de propriété, de gage, soit directement ni indirectement sur lesdites obligations”.

Weder werd door den Fiscus tusschenkomst van het Cour de Cassation ingeroepen, en dit gaf, „toutes Chambres réunies” zijn eindbeslissing 16 Maart 1904²⁾). Het oordeelde, dat de stukken een juridiek bestaan hadden en de belasting verschuldigd was: „le créancier s'est trouvé investi d'un droit propre sur les titres déposés dans les caisses de cet établissement de crédit, ces titres ont ainsi reçu une existence juridique”.

Ook dit arrest beslist evenwel niets omtrent den aard der plaats gevonden hebbende overeenkomst; een der overwegingen luidt: „attendu qu' en admettant que les conventions dont il s'agit ne constituent pas un contrat de gage proprement dit...”

Op fiscaal terrein is met dit arrest der vereenigde kamers van het Cour de Cassation de jurisprudentie gevestigd. De obligaties, — is het resultaat —, hebben een juridisch bestaan, wijl zij aan een derde een recht tegen de vennootschap verleen. Over den aard van dit recht laat de rechter zich niet uit.

Daaromtrent krijgen wij meerdere gegevens bij het beschouwen der civiele processen, die verpanding van niet-uitgegeven obligaties te beoordeelen gehad hebben. Hier moet de rechter zich wel omtrent den aard der overeen-

1) Dalloz 1904, I, p. 321.

komst uitspreken en kan niet, hetzij zich refereeren aan de beteekenis door partijen er aan toegedacht, hetzij het karakter der overeenkomst in het midden laten, gelijk dit bij de fiscale zaken mogelijk was.

Het spreekt vanzelf, dat wij nu gevallen voor ons krijgen, waar de vennootschap, vóór dat de geldschiet er in is kunnen slagen, genoeg stukken te emitteeren om zijn voorschot gerestitueerd te krijgen, failliet gaat. Immers, bij normaal verloop, zal er geen aanleiding wezen 's rechters tusschenkomst in te roepen.

Een eerste uitspraak vinden wij van het Cour de Bordeaux van 28 November 1900 ¹⁾.

De Société d'Electricité de Cognac stelde aan de Société des Câbles électriques als zekerheid voor eene verschuldigde som 260 niet-geplaatste obligaties ter hand. Hoewel niet hypothecair gedekt, geven de stukken den houders een delegatie op de som, welke de stad Cognac zich verbonden had, maandelijks voor verlichting der gemeente te zullen betalen. De Société d'Electricité ging failliet en nu betwistte de curator de geldigheid der verpanding.

Het oordeel van het Hof omtrent den aard der stukken hebben wij reeds in ons 1e Hoofdstuk medegedeeld: het zag er toekomstige schuldvorderingen der vennootschap tegen de latere houders in.

Wat het karakter der overeenkomst aangaat, ook hier had de Société des Câbles de bevoegdheid gekregen, de stukken te plaatsen en zich uit de opbrengst te betalen.

1) Dalloz 1904, I, p. 326.

Toch neemt het Hof zonder nader commentaar een inpandgeving aan.

Het Cour de Cassation (Chambre des Requêtes) 13 Juni 1903 ¹⁾ bevestigt bovengemelde uitspraak, met dien verstande, dat de opvatting, dat de stukken inhouden een toekomstige vordering der vennootschap, niet gedeeld wordt. Ze kunnen echter op geldige wijze verpand worden; reden is, dat door de creatie, de nummering en zegeling der obligaties alsmede door het feit, dat de Société des Câbles er rente van genoten had, „ayant une existence légale et complète et étant matériellement transmissibles, les titres, bien que frappés d'une indisponibilité momentanée, réunissaient tous les éléments d'une créance contre la société qui les avait souscrites et pouvaient dès lors faire l'objet d'un nantissement”.

Hetzelfde arrest dus, in ons 1e Hoofdstuk onder 3 reeds aangehaald, wijl het aan de obligaties zonder crediteur reeds alle eigenschappen van een bestaande schuld-vordering wil toekennen, noemt de overeenkomst, waarbij de geldschieder de stukken emitteeren mag, weder verpanding.

Een volgend geding werd gevoerd voor het Tribunal van Lure, dat 26 Februari 1903 zijn vonnis wees ²⁾. De vennootschap „Les Fils d'Adolphe Mougin” had aan de Banque de Mulhouse 225 obligaties in pand gegeven, opdat de bank zou doorgaan, aan de vennootschap crediet

1) Sirey 1905, I, p. 497.

2) Dalloz 1904, II, p. 465.

te verleenen. Uitdrukkelijk had ook hier de bank de bevoegdheid gekregen, de obligaties te plaatsen en toen de Société des Fils d'Adolphe Mougin failliet ging, was de Bank er in geslaagd, 11 obligaties te emitteeren. De rechtbank verklaart in haar vonnis — hoewel geen gefingeerde emissie der stukken of iets van dien aard was voorafgegaan — dat de v e r p a n d i n g als gelijkstaand met emissie beschouwd moet worden, en deze verpanding geldig is, hoewel de obligaties niet volgestort zijn, wijl de contrapraestatie bestaat in het toegestane crediet en in den prijs, dien de pandhouder bij verkoop der stukken er voor maakt (c. f. theorie onder 2 in ons 1e Hst.).

Wat het oordeel over de overeenkomst aangaat, dus verpanding, niettegenstaande in deze zaak de z. g. pandhouder reeds een gedeelte van zijn onderpand verkocht had!

Het Hof van Besançon, in hooger beroep oordeelend, 5 Augustus 1903 ¹⁾, stelde zich op een volkomen ander standpunt, naar wij in Hst. 1 onder 1 bij onze bespreking der theorieën omtrent den aard der obligaties reeds deden uitkomen en beschouwt de obligaties als fictieve zaken zonder waarde. Bijgevolg is de gesloten overeenkomst van onwaarde.

Nog vinden wij in de Fransche jurisprudentie een geding, voor het Tribunal en vervolgens voor het Cour van Douai gevoerd (arrest 29 April en 29 November 1904) ²⁾, dat ons weinig nieuws leert. Het Tribunal zag in de verpande obligaties (gelijk het Cour de Cassation)

1) Dalloz 1904, II, p. 485.

2) Sirey 1905, II, p. 294.

stukken, die alle elementen van een vordering tegen de vennootschap in zich vereenigden en dus verpand konden worden; het Hof verklaarde ze positief „émises”. Te minder belang levert dit proces voor ons op door de feitelijke omstandigheden, die zoodanig waren, dat de Chambre des Requêtes van het Cour de Cassation, den 1^{en} Augustus 1906 ¹⁾ over de zaak oordeelende, uitdrukkelijk verklaarde, dat een emissie vooraf gegaan was.

Een uitspraak van het Tribunal en daarna van het Hof van Lyon (22 Juli 1905 en 12 Februari 1906) ²⁾ verklaarden de verpanding van onwaarde; ook hier was een — zij het dan ook klaarblijkelijk gefingeerde — emissie der stukken voorafgegaan.

Ons overzicht van de Fransche jurisprudentie, zoowel op fiscaal als op zuiver civiel gebied, is hier mede ten einde.

De overeenkomst, waarbij de stukken als zekerheid gegeven worden, en de crediteur het recht erlangt, ze te emitteeren, wordt of als verpanding beschouwd, of als mandaat, terwijl sommige fiscale arresten zich over de natuur ervan niet uitlaten en eenige uitspraken haar van onwaarde verklaren als betrekking hebbende op fictieve en waardelooze zaken.

§ 2. De Fransche Doctrine.

Ook verschillende schrijvers hebben het niet aan pogingen doen ontbreken, een constructie voor de door ons

1) Sirey 1908, I, p. 68. Ann. de Droit Comm. 1907, p. 81.

2) Moniteur judiciaire de Lyon 9 November 1905 en 4/5 November 1906, en Ann. de Droit Comm. 1907, p. 81.

als „commissie-contract” geformuleerde overeenkomst te vinden.

Een drietal auteurs heeft min of meer belangrijke verhandelingen over de quaestie gepubliceerd. Zij allen huldigen eene verschillende meening.

WAHL ¹⁾ ziet in de overeenkomst een lastgeving, met delegatie, bij plaatsing der obligaties, der sommen, door de verkrijgers gestort ²⁾. Verpanding is uitgesloten, zelfs hebben partijen niet eens de bedoeling, de obligaties als zekerheid eener schuld te beschouwen. Tegen verpanding staan in den weg èn het object der overeenkomst (de vordering is nog slechts eventueel) èn de bedoeling van partijen (men zou den crediteur een zekerheid willen verschaffen en het is geen den debiteur toebehoorend goed, dat ter hand gesteld wordt) èn de wetgeving op het gebied van verpanding van vorderingen (de pandhouder zou niet mogen vervreemden vóór den vervaltijd).

Zijn opvatting is, dat de vennootschap aan den bankier, die haar een voorschot verstrekt, mandaat geeft, tot plaatsing der obligaties over te gaan, zoo de gelegenheid daartoe gunstig is.

Gaan wij de gevolgen bij faillissement na, wanneer wij Wahl's juridische constructie aannemen, dan zien wij, dat van rechtswege het mandaat ophoudt (art. 1850 B.W.). Van realisatie van dan nog niet geplaatste stukken zal dus afgezien moeten worden en, de obligaties mogen door

1) Du nantissement constitué par une société sur ses propres obligations. *Journal des Sociétés civiles et commerciales* 1904, p. 97 en *Sirey* 1905, I, p. 497.

2) *Sirey* 1905, I, p. 498, 2e kolom.

hypotheek gedekt geweest zijn of niet, den lasthebber blijft als eenig middel over, om nog te trachten een deel van zijn voorschot terug te ontvangen, zich als concurrent schuldeischer voor het bedrag van zijn voorschot te doen verifieeren.

Ons dunkt, dat het geven van zoo weinig zekerheid onmogelijk bedoeling van partijen geweest kan zijn. Men denke zich den zoo zwakken toestand in van een Vennootschap, wie een normale uitgifte van obligaties niet is mogen gelukken of die daartegen, uit vrees van niet te zullen slagen, opziet. Zou een geldschierter gevonden worden, bereid om zijn voorschot te verleen met zóó weinig rechten bij — toch zeer goed te voorzien — faillissement? En dat nog al, waar hem toch ongetwijfeld wegen genoeg openstonden, op voor hem veel veiliger wijze gelden te verstrekken!

Hoe dan te verklaren dat steeds een onmiddellijke ter handstelling der stukken plaats vindt, met alle zegelkosten enz. aan het gereedmaken der obligaties verbonden? Daar is bij gewoon mandaat, op een oogenblik dat emissie nog wellicht ver in het verschiet ligt, toch geen reden voor. Maar nimmer zien wij anders geschieden!

DEMOGUE ¹⁾ wil het contract als eene verpanding opvatten. Aan het bezwaar, dat nu de pandhouder vóór den vervaltijd het pand vervreemdt, tracht hij te ontkomen, door te beweren dat hier geen sprake is van realisatie van het verpande voorwerp. Juist een vervreemding is noodig, zegt hij, om de toekomstige zaak in een tegenwoordige om te

1) *Revue Trimestrielle de Droit Civil* 1906, p. 173.

zetten, en om dit te doen kan de Vennootschap evengoed haar crediteur als een ander aanwijzen.

Ons inziens doet dit niets af aan het feit, dat de pandhouder het pand niet onder zich houdt tot den vervaltijd en daarmede een den pandhouder door de wet verboden handeling verricht.

Welke positie Demogue den pandhouder bij faillissement der vennootschap wil doen innemen hebben wij reeds vermeld ¹⁾ en tevens onze bezwaren ertegen aangegeven.

CHATEL ²⁾, wiens werk wij reeds meermalen aanhaalden, kende aan de obligaties, naar wij in ons eerste Hst. zagen, de beteekenis toe van te bevatten een onherroepelijk aanbod van de vennootschap. Wat de ons bezighoudende overeenkomst betreft, verwerpt ook hij de opvatting als verpanding op de bekende gronden: de wil der partijen, die niet bedoelden, dat de in pand gegeven voorwerpen door den pandhouder bewaard werden om bij aflossing der schuld te worden gerestitueerd, en de wetsbepaling, die vervreemden van het pand verbiedt.

Hij stelt de volgende oplossing voor: De geldschietter heeft een lastgeving ontvangen om te emitteeren; tevens is overeengekomen, dat hij zich uit de opbrengst zal voldoen. Partijen hebben aan hun contract een alternatief karakter gegeven: òf de crediteur slaagt er in, de stukken te plaatsen en betaalt zich door compensatie uit de opbrengst, òf hij kan, wanneer een faillissement der vennootschap

1) Supra, p. 38 sq.

2) Du nantissement des obligations de société non placées. Thèse Rennes. Paris 1907.

een uitgifte belet, de stukken als in betaling gegeven beschouwen en tot het bedrag van zijn voorschot als obligatiehouder (c. q. hypotheccair obligatiehouder) optreden.

Wij willen geenszins de mogelijkheid ontkennen, dat partijen zulk eene overeenkomst zouden kunnen sluiten, maar deze gecompliceerde constructie kunnen wij toch niet afleiden uit de eenvoudige feiten: verstrekken van een voorschot eenerzijds en ter hand stellen der obligaties met recht ze onder bepaalde voorwaarden te emiteeren anderzijds.

Voor eene alternatieve overeenkomst, als Châtel formuleert zou een eerste vereischte zijn een juiste vaststelling der voorwaarden, waaronder de afgifte der obligaties plaats heeft. Daar dit in de door ons besproken quaesties niet geschiedt, achten wij het niet noodig, na te gaan, hoe een overeenkomst als Châtel aangeeft in verschillende omstandigheden zou werken: zij ligt buiten ons bestek.

Zoo hebben wij dan de verschillende meeningen omtrent de overeenkomst, door ons als commissie beschouwd, nagegaan.

Zij, die haar geoorloofd achtten, zagen er of verpanding, of lastgeving in.

Onze meening staat daar juist tusschen in: met beide heeft zij veel gemeen. Haar grootste voordeel is wel, dat zij tegemoet komt aan het onoverkomelijk bezwaar tegen verpanding geformuleerd, dat dan nl. de stukken vóór den vervaltijd niet vervreemd mogen worden, terwijl zij aan den

anderen kant den geldschieder, bij faillissement van zijn debiteur, behoedt voor de positie van chirografisch schuldeischer tot het bedrag zijner vordering, waartoe de mandaat-theorie hem zou veroordeelen.

BESLUIT.

Hiermede meenen wij de taak, welke wij ons gesteld hadden, te hebben beëindigd.

Onze conclusies zijn, dat er volgens ons recht geene bezwaren bestaan, om, als zekerheid eener schuldvorde-ring, genoegten te nemen, hetzij als pandhouder, hetzij als commissionnair, met niet-geplaatsde obligaties eener vennootschap.

Wij zagen, dat, ook wanneer de vennootschap failleert, zich geene moeilijkheden voordoen, waardoor de waarde van het onderpand aangetast zou kunnen worden.

Mocht onze studie er toe bijdragen, dat deze, vooral in Frankrijk zoo veel te hulp geroepen, bron van crediet voor in tijdelijke verlegenheid verkeerende vennootschappen, ook hier te lande minder angstvallig vermeden zal worden, dan achten wij de moeite, aan ons onderzoek besteed, ruimschoots beloond.

INHOUD.

	Blz.
INLEIDING	1
1e HOOFDSTUK. Rechtskarakter der verpande obligaties.	7
2e HOOFDSTUK. Rechtshandelingen, waartoe niet-geplaatste obligaties aanleiding kunnen geven . .	23
§ 1. In het algemeen	23
§ 2. Eigenlijke inpandgeving.	25
§ 3. Commissie-contract	52
3e HOOFDSTUK. De Fransche Jurisprudentie en Doctrine.	
§ 1. De Fransche Jurisprudentie	59
§ 2. De Fransche Doctrine	71
BESLUIT	77

STELLINGEN.

STELLINGEN.

STELLINGEN.

I.

Het was *jure romano* niet geoorloofd, overeen te komen, dat het verstrijken van den betalingstermijn ipso jure de mora van den debiteur zou ten gevolge hebben.

II.

Toekomstige zaken kunnen in pand gegeven worden.

III.

In art. 1198, 1e lid B.W. leze men in stede van „inschulden” aan toonder: „papier” aan toonder.

IV.

De omstandigheid, dat art. 413, 3e lid B.W. in een bepaald geval toepasselijk is, sluit de mogelijkheid eener ontzettingaanvraag niet uit.

V.

Hotelhouders kunnen de verantwoordelijkheid, hun bij art. 1746 B.W. opgelegd, niet beperken door in de vertrekken van hun logement aangebrachte verklaringen.

VI.

De pandhouder van een vruchtgenot is gerechtigd, van de bewindvoerders van het met vruchtgebruik belaste kapitaal de verschenen interessen op te vorderen.

VII.

Aan het conservatoire pandbeslag behoeft een bevel tot betaling niet vooraf te gaan.

VIII.

Ten onrechte komt Kist (Beginselen van Handelsregt, 2e deel, 3e druk, p. 453) tot de conclusie: „De verbindtenis uit cognossement behoort dus tot de formeele verbindtenissen. Zij is onafhankelijk van de materieele regtsoorzaak.”

IX.

De onvolledig geëndosseerde is niet bevoegd, den inhoud van den wisselbrief anders dan op naam van zijn endossant in te vorderen.

X.

Indien de gemeenten, voor welke eene gezondheidscommissie is ingesteld, onderling niet overeenstemmen omtrent de bepaling van de aan deze commissie toe te kennen som, en derhalve Gedeputeerde Staten ingevolge art. 28, 2e lid der Gezondheidswet het bedrag daarvan vaststellen, valt het buiten de bevoegdheid der Kroon —

wanneer één der gemeenten in beroep gekomen is — te overwegen, of voor deze gemeente de toelage al of niet hoog te noemen was en of de ambtenaar voor het woning-onderzoek al dan niet noodig was te achten; zij heeft eenvoudig te overwegen, dat het aandeel der Gemeente een door de Wet opgelegde uitgaaf vormde.

[In anderen zin Kon. Besl. van 21 Juni 1909 No. 41. —]

XI.

De Gouverneur der Kolonie Suriname zij voorzitter der Koloniale Staten.

XII.

Het is onjuist, het recht van het Gouvernement op Java, om het water naar goedvinden te verdeelen, te construeeren uit de artikelen 521 en 629 B.W. in verband met de domeinverklaring van 1870.

XIII.

Indien een opzettelijk gepleegde handeling noodzakelijk schade toebrengt, sluit het opzet tot deze handeling het opzet tot de van haar onafscheidelijke beschadiging in.

XIV.

Artikel 188 W. v. S. staat tot art. 268 W. v. S. niet in een verhouding van een algemeene tot een bijzondere strafbepaling.

XV.

Ook de preventief gedetineerde kan verstek laten gaan.

XVI.

De Auditeur-Militair is bevoegd, wanneer de Plaatselijke of Garnizoenscommandant dit niet wil doen, eene zaak bij den militairen rechter aanhangig te maken.

XVII.

De Staat behoude zich bij het aangaan eener leening het recht van amortisatie door inkoop voor.

XVIII.

De regeling der amortisatie van onze Staatsschuld krachtens de wet van 27 Sept. 1841 (Stbl. No. 35) is niet rationeel.

De de geestelijke geestelijkheid van de kerk van de kerk

De de geestelijke geestelijkheid van de kerk van de kerk

De de geestelijke geestelijkheid van de kerk van de kerk

De de geestelijke geestelijkheid van de kerk van de kerk

